

● GünXəbər

Rüstəm Muradov yenə gəldi

Rusiya Müdafiə Nazirliyinin Ermənistan və Azərbaycan sərhədlərinin demarkasiyası və delimitasiyası komissiyasının üzvlərinin olduğu təyyarə dünən İrəvanın Erebuni hərbi hava limanına enib.

Bu barədə "168.am" erməni saytı məlumat yayıb.

"Komissiyanın işinə Rusyanın Qarabağdakı sülhməramlı missiyasının keçmiş rəhbəri, general Rüstəm Muradov rəhbərlik edəcək. Əldə etdiyimiz məlumatda görə, Ermənistan Müdafiə Nazirliyində görüş planlaşdırılır", - "168.am" qeyd edib.

ABŞ-da erməni diasporuna ağır zərbə

Ermənistan dövlətinin Azərbaycana qarşı yönələn siyasi iddiaları və erməni diasporunun lobbiçilik fəaliyyəti növbəti dəfə uğursuzluğa düşür.

Bu dəfə ABŞ-da yaşayan erməni diasporunun Azərbaycana qarşı apardığı qarayaxma kampaniyası və irəli sürdüyü cəfəng təşəbbüsler nəticəsiz qalıb.

Üstəlik bunu ABŞ-da erməni diasporunun fəaliyyətinin koordinasiyası ilə məşğul olan Amerika Erməniləri Milli Komitəsi də etiraf edib.

Təşkilatdan bildirilib ki, Azərbaycana qarşı irəli sürülmüş bir sıra təşəbbüsler ABŞ Milli Müdafiə Səlahiyyətləri Aktına salınmayıb.

Katırladaq ki, ötən gün Azərbaycan Ermənistana qarşı beynəlxalq hüquq müstəvisində də üstünlük qazanıb. Belə ki, Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi Azərbaycanın iddiası əsasında Ermənistanda etnik zəmində zoraki çəqirışlar edən qruplaşmalar və fərdi şəxslərə qarşı Ermənistan dövlətinin təcili tədbirlər görülməsinə dair qərar verib.

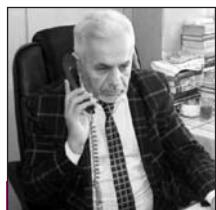
«Əliyev o vaxt da xəbərdar etmişdi»

Erməni siyasi şərhçi Romella Mnatsakanyan: *Azərbaycan Prezidentinin "Zəngəzur dəhlizinin açılacağı tarixi elan edin, problem olmasın" deməsi Ermənistanda böyük rezonans səbəb olub. Artıq Ermənistanda ictimayıtı anlamağa başlayır ki, Əliyevin dediklərinə diqqət yetirmək gərəkdir. Yəni Azərbaycan Prezidenti 44 günlük müharibədən öncə də bizə şans vermişdi, Ermənistana xəbərdarlıq etmişdi. Sonda hər şey onun dediyi kimi də oldu ... Çoxları Əliyevin Quba sakinləri ilə görüşündə dediklərini Ermənistana təhdid kimi qələmə alır. Yəni ki, dəhlizi açın, yoxsa siz iyi mühərbiə gözləyir. Məyusluqla boynumuza almalyıq ki, Azərbaycan lideri bu dəfə də düz deyir. Gərək boynumuza öhdəlik götürməzdik. Əgər götürmüüsksə, Bakı sakitləşən deyil. Bakı bizi bunu etməyə məcbur edəcək, dünya ictimayıtı isə növbəti dəfə kənardan baxıb susacaq. Niyə? Çünkü Bakı siyasi müstəvidə də işlərini düz aparıb – razılaşmalar var və bu sənədlərin altında İrəvanın imzası dayanır".*

YENİ MÜHARİBƏ BAŞLAYA BİLƏR???

Kreditlə yaşamağı öyrən, millət!

Təhsilin pulsuz olduğu
ölkədə, kreditlə təhsil?!

Səh. 5

Təhlükə...

Ondan qaçmaq
üçün nə etməli?

Səh. 6

Qəpik-quruş gətirən neft pulları

... hökumət kommersiya
banklarına donorluq
edə bilər

Səh. 8

"Ermənistan Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsinin qərarlarını təhrif edir"

"Ümumilikdə qarşı tərəfdən bu və ya digər məsələlərin cəmiyyətə təhrif olunmuş şəkildə təqdim olunması, təessüflər olsun ki, ilk dəfə baş vermir. Biz Vətən müharibəsi dövründə Ermənistan cəmiyyətinə təqdim olunmuş yanlış məlumatları hələ də xatırlayıraq".

Bunu xarici işlər nazirinin müavini Elñur Məmmədov Ermənistən Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsində Azərbaycana qarşı qaldırıldığı iddiasının təmin olunmaması ilə bağlı keçirdiyi mətbuat konfransında bildirib.

"Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycan Ordusunun əks-hücum əməliyyatları zamanı əldə etdiyi yüksəkliklər, işğaldan azad etdiyi şəhər və kəndlərlə bağlı Ermənistən rəhbərliyi cəmiyyətə tamamilə yanlış məlumatlar verirdi. Bilirsiniz ki, 2020-ci il noyabrın 10-da üçtərəflə bəyanatın imzalanması Ermənistən cəmiyyətində partlayışa səbəb oldu. Bunun səbəb isə cəmiyyətin müharibə dövründə məlumatlılıq vakuumunda saxlanması və ermənilərin yanlış məlumatlar fonunda tamamilə fərqli təsəvvürə malik olması ilə bağlı idi. Ermənistən cəmiyyəti hərbi əməliyyatlarla bağlı cəbhədə mövcud vəziyyətin nədən ibarət olduğunu bilmirdi", - nazir müavini söyləyib.

Nazir müavinin sözlerinə görə, oktyabr ayında Ermənistən Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi qarşısında qaldırıldığı bir nömrəli məsələ Azərbaycanda saxlanılan erməniessilli şəxslərin azad olunması ilə bağlı idi: "Bu məsələ ilə bağlı Beynəlxalq Ədalət Məhkəməsi birmənalı mövqeyini bildirdi. Ermənistənin istinad etdiyi qərarlar Azərbaycanın həmin konvensiya üzrə mövcud olan öhdəliklərinin təkrarlanmasından ibarət olundu. Həm beynəlxalq humanitar hüquqa, həm də həmin konvensiyaya əsasən, Azərbaycanda saxlanılan şəxslərlə bağlı onlara münasibətdə humanitar rəftərin təmin olunmali, həmin şəxslərə qarşı hər hansı təzyiq göstərilməlidir. Azərbaycan üzərinə götürdüyü bütün beynəlxalq konvensiyalar üzrə öhdəliklərini tam əməl edir və bundan sonra da edəcək. Bu mənada reallıqda Azərbaycan üçün heç nə dəyişmir".

Üçlüyün tərəflərə çağırışı

ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr ölkələrini təmsil edən ABŞ dövlət katibi Entoni Blinken, Rusyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov və Fransanın xarici işlər naziri Jan-İv Le Drian Ermənistən və Azərbaycan arasında sentyabrda birbaşa dialoqun bərpasına tərəfdar olduqlarını bildiriblər.

Bu barədə ATƏT-in saytında yerləşdirilən bəyanatda deyilir. Həmsədr ölkələr regionda davamlı sülh naminə Ermənistən və Azərbaycan XİN rəhbərləri arasında sentyabrda Nyu-Yorkda və noyabrda Parisdə keçirilən görüşlərdə başlayan dialoqu, temasları davam etdirməye çağırılır.

Üç dövlət təmsilçisi, həmçinin, Ermənistən və Azərbaycan qızısdırıcı ritorikadan və təxribat xarakterli hərəkətlərdən çəkinməyə və 9 noyabrın 2020-ci il və 26

noyabr 2021-ci il tarixli bəyanatlarında təsdiq edilmiş öhdəlikləri tam yerinə yetirməyə səsleyib.

Həmsədr ölkələr Ermənistən və Azərbaycanı humanitar məsələlər, o cümlədən

həbs olunanlar, ərazilərin minalardan təmizlənməsi, itkin düşmüş şəxslər, məcburi köçkünlərin könüllü geri qaytarılması və digər məsələlərdə konkret irəliliyişə nail olmaq üçün həmsədlərin himayəsi altında əməkdaşlığı davam etdirməyə dəvət ediblər. Bu məsələlərə tarixi abi-

dələrin və mədəniyyət obyektlərinin mühafizəsi, habele sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası, iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası da daxil edilib.

Birgə bəyanatda Ermənistən-Azərbaycan sərhədində müəyyən edilmiş son incidentlərə görə narahatlıq qeyd edilir, sərhəd mübahisələrinin həlli üçün gücdən istifadənin və ya güc tətbiqi hədəsinin qəbul edilməz olduğu bir daha təsdiqlənir.

ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr ölkələri, həmçinin, təhlükəsiz, sabit mühitin bərqərar olması üçün öz mandatlarına uyğun olaraq Dağlıq Qarabağ münaqişəsi ilə bağlı və ya ondan irəli gələn bütün həll edilməmiş məsələlərin hərtərəfli həlli üçün tərəflərlə işləməyə sadıq olduqlarını təsdiqləyirlər.

Şarmazanov: "ATƏT daha Qarabağ haqda öz müqəddəratını təyin etmə demir"

Ermənistən eks-prezidenti Serj Sargsyanın "Respublika" partiyasının mətbuat katibi, keçmiş vitse-spiker Eduard Şarmazanov ATƏT-in daha İrvana əhəmiyyət verməməsindən gileyənib.

Yerli mediaya açıqlama verən Şarmazanov artıq siyasi proseslerin "Respublika" partiyasının hakimiyyətdə olduğu dövrdəki kimi cərəyan etmədiyini qeyd edib.

- ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr ölkəleri bəyanatla çıxış ediblər. Əgər "Respublika" partiyasının dövrdə ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr ölkələrinin bəyanatında "Dağlıq Qarabağ xalqı"nın öz müqəddəratını təyin etmə hüququndan istifadə etmək hüququnun həyata keçirilməsi prinsipi qeyd olunurdusa, sonuncu bəyanatda bu barədə bir kəlmə də yazılmayıb. Bu da iqtidarin "gələcəyimiz var" devizinin nəticəsi, - eks-spiker gileyənib.

Politoloq Robert Marqaryan da məlumat bəyanatın onlar üçün arzuolunmaz olmasına gileyənib.

- ATƏT-in Minsk Qrupunun həmsədr ölkələrinin xarici işlər nazirlərinin yaydıqları bəyanatda yalnız sonuncu bənddə Qarabağ haqqında nə isə yazılıb. "Öz müqəddəratını təyin etmə hüququ" haqqında bir kəlmə də

yoxdur. Beləliklə, "Artsax" (Keçmiş qondarma rejim-red) gündəmdən çıxarırlar.

Xatırlada ki, ABŞ dövlət katibi Entoni Blinken, Rusyanın xarici işlər naziri Sergey Lavrov və Fransanın xarici siyaset idarəsinin rəhbəri Jan-İv Le Drian Ermənistənla Azərbaycana arasında birbaşa dialoqun ATƏT-in Minsk Qrupu vasitəsilə yenilənməsini dəsteklədiklərini bəyan ediblər.

ATƏT-in saytında yerləşdirilmiş məlumatda bildirilir ki, həmsədr ölkələr tərəfləri sentyabrda Nyu-Yorkda və noyabrda Parisdə keçirilmiş görüşlərdə başlayan xarici işlər nazirləri səviyyəsində dialoqu davam etdirməyə, eləcə də regionda davamlı sülh təşviq etmək üçün temasları dövlət başçıları səviyyəsində davam etdirməyə çağırılır.

"ATƏT eləcə də hər iki ölkəni sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası, iqtisadi və nəqliyyat əlaqələrinin bərpası kimi digər problemli məsələlərin həlli üçün konstruktiv işləməyə çağırır", - təşkilatın saytındaki xəbərdə qeyd olunur.

Həmsədr ölkələr bir daha ATƏT-in fəaliyyətdə olan sədrinin şəxsi nümayəndəsinin regiondakı fəaliyyətini dəsteklədiklərini bildiriblər.

Tural Tağıyev

Qriqoryan: "Sərhədlə bağlı razılışdırıq ki..."

"Regionda kommunikasiyaların mümkün blokunun açılması Ermənistənla Azərbaycan arasında sərhədlərin delimitasiyası və demarkasiyası ilə bağlı deyil".

Bunu Ermənistən baş nazirinin müavini Məqrə Qriqoryan bildirib.

"Biz üç ölkə liderinin Soçi bəyanatını izləyirik, ona əsasən Ermənistən-Azərbaycan sərhədində sabitliyin və təhlükəsizliyin səviyyəsini artırmaq üçün addımlar atmağa və delimitasiya üzrə ikitərəfli komissiyanın yaradılması istiqamətində işi aparmağa razılaşdırıq. Rusiya Federasiyasının məsləhətçi köməyi ilə Ermənistən və Azərbaycan arasında dövlət sərhədinin sonradan demarkasiyası ilə bağlı bu qərar verildi. Bunu belə, bu məsələ regionda mümkün nəqliyyat kommunikasiyalarının açılması ilə heç bir şəkildə əlaqəli deyil", - Məqrə Qriqoryan bildirib..

Ermənistən baş nazirinin müavini onu da əlavə edib ki, Ermənistən, Rusiya və Azərbaycan baş nazirlərinin müavinlərinin neqliyyat kommunikasiyalarının blokdan çıxarılması üzrə üçtərəfli işçilər qrupu çərçivəsində ekspert alt qrupu yaradılıb: "Bu qrup nəqliyyat kommunikasiyalarının təmin edilməsi məsələlərinin işlənilməsi ilə məşğuldur. Hələ ki, bu məsələlərin yekun tənzimlənməsi ilə bağlı heç bir müzakirə aparılmayıb".

Nemət

Başsağlığı

Tapdıq Abbas, Yusif Seyid, Rövşən Kəbirli və "Parallel" qəzetiñin kollektivi tarixçi alımlar

Aydın Balayev və Fəridə Məmmədovanın

vəfatından kədərləndiyini bildirir, doğmalarına dərin hüznə başsağlı verirlər.

Allah rəhmət eləsin!

Rusiya Ukraynaya hückum edəcəkmi? Bu, hazırlıda beynəlxalq aləmdə ən çox səslənen sualdır. Dekabrin əvvəllərində Avropana Təhlükəsizlik və Əməkdaşlıq Təşkilatının xarici işlər nazirlərinin Stokholm toplantılarında əsas müzakirə mövzusu Ukrayna idi. Heç kim müharıbə istəmədiyini dedi, ancaq hamı müharibədən danışdı.

Ukrayna ABŞ və Rusiya prezidentləri Co Baydenle Vladimir Putinin dekabrin 7-də video format çərçivəsindəki iki saatlıq müzakirəsinin əsas mövzusu idi. Prezidentlər yekun qərara gəlmədilər, yalnız dialoqu davam etdirəcəklərini bildirdilər.

Co Bayden Vladimir Putindən təminat almaq istəyirdi ki, Rusiya Ukraynaya hərbə müdaxilə etməyəcək. Öz növbəsində Vladimir Putin də Co Baydendən təminat almaq istəyirdi ki, NATO Şərqə doğru genişlənməyəcək və Ukrayna Şimali Atlantika Blokuna üzv olmayıacaq. Bayden bununla bağlı Putinə təminat verə bilmədiyi kimi Putin də Baydenə heç bir təminat verməyib.

Vladimir Putin illərdir eyni fikri təkrarlayır: "1990-ci illərdə Almaniya Federativ Respublikası Almaniya Demokratik Respublikası ilə birləşərkən və sovet qoşunları keçmiş sosialist Almaniyasını tərk edərkən ABŞ və Avropa dövlətləri NATO-nun genişlənməyəcəyini SSRİ-nin o zamankı lideri Mixail Qorbaçova və etmişdilər. Ancaq Vaşinqton və Brüssel şifahi verdikləri vədi yerinə yetirmədilər. Ona görə indi bizi yazılı təminat lazımdır ki, NATO bundan sonra şərqə doğru genişlənməyəcək. Bu bizim qurumuzı çizgimizdir".

Rusiya və ABŞ prezidentləri Vladimir Putinlə Cozef Bayden arasında videokonfrans formatında keçirilən danışqlarda müzakirə edilən məsələlər açıqlanıb.

Dövlət başçıları iki ölkənin münasibətlərində strateji sabitliyi müzakirə ediblər. Danışqlarda habelə İran məsələsində birgə fəaliyyət, Ukrayna ətrafında gərginliyin aradan qaldırılması diqqət mərkəzinə olub.

Ağ Evin yaydığı açıqlama da deyilir ki, Bayden Ukraynanın suverenliyi və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyini bildirib, gərginliyi azaltmağa

Zərdüst Əlizadə:

"İndiki durumda müharıbə nə ABŞ-a, nə Rusiyaya, nə də Ukraynaya faydalı deyil"

və danışqlara qayıtmaga çağırıb.

BAYDEN PUTİNİ UKRAYNAYA MÜDAXİLƏ PLANINDAN ÇƏKİNDİRƏ BİLMƏDİ...

Hücumun nə vaxt və necə həyata keçiriləcəyi mexanizmi açıqlanıb

Buna cavab olaraq Bayden və NATO rehbərliyi Moskvanın tərtib etdiyi "qırmızı çizgini" tanmadıqlarını bəyan ediblər. Həqiqətən Ukrayna və Gürcüstan müstəqil dövlətlərdir və istədikləri təşkilata, o cümlədən NATO-ya üzv olublərlər. Kreml məntiqindən belə çıxır ki, Ukrayna və ya Gürcüstan NATO-ya üzv olsalar, bu iki ölkə Rusiya tərəfindən yenidən cezalandırılacaq. Bu imperiya təfəkküründür.

Bəs bölgədə vəziyyət necədir?

Ukraynalı hərbçilərin sözlerinə görə, Rusiya sərhəddə 92 mindən çox hərbçi cəmləşdirib. Bəzi mülahizələr görə, iki ölkə arasında mühəribə gələn ilini yanvar və fevral aylarında başlaya bilər. Ukrayna Müdafiə Na-

zırılığı hücumun necə həyata keçiriləcəyi mexanizmini açıqlayıb. Kiyevin iddiasına görə Rusiya Odessa və Mariupol şəhərlərinə desant çıxaracaq. Növbəti mühəribənin 2014-cü ildəki mühəribədən daha dəhşətli olacaq ehtimal edilir. Bu ssenariyə görə, hückumdan əvvəl Rusiya Ukraynadakı tərəfdarları vəsitsəsilə qarşılaşlıq yaradacaq, mitinq və küçə yürüşləri təşkil edəcək.

Ukrayna prezidenti Vladimir Zelenski də jurnalislərə verdiyi son geniş müsahibədə ona qarşı qiyam hazırladığını bildirdi. Yəni əvvəlcə qiyam olacaq, bundan sonra Rusiya Donbas əhalisini qorumaq adı altında bu bölgəyə daxil olacaq. Krim da oxşar sənari ilə ilhaq olunmuşdu.

Ukrayna müxtəlif ölkələrdən modern silahlar və hərbə texnika

alıb. Rusiyada şübhələnlər ki, Ukrayna prezidenti orduya Donbas'a daxil olmağa emr verə bilər. Rusiya buna cavab olaraq Ukrayna ilə sərhədə qoşun toplayıb. Bu Kremlin Kiyevə qarşı həm də psixoloji savaşıdır.

Kreml bu yolla Kiyevə mesaj yollayır ki, əgər Ukrayna ordusu Donbasda genişməyəcək hərbi əməliyyata başlasa Rusiya ordusu Donbas'a daxil olacaq və burada passport payladıgı vətəndaşlarını qoruyacaq. Bəzi mülahizələr görə, Rusiya Donbasla kifayətlenməyəcək, Ukraynanın Mariupol və Odessa şəhərlərini də elə keçirəcək.

Rusiyadakı siyasi mərkəzlerin 2014-cü ildəki planı beləydi ki, Krimin ilhaqından sonra Donbasdakı separatçı hərəkat Ukraynanın içərilərinə doğru inkişaf etməli, Mariupol, Odessa, Xarkov, Nikolayev, Dnepr, Xerson kimi şəhərlər Kiyevin nəzarətindən çıxarılmalı idi. Bu plan "Novorossiya" adlanırdı.

Məqsəd Ukraynanın parçalanması idi. O zaman bu plan alınmadı və Rusiya Krim, o cümlədən Donetsk və Luhanskla kifayətlenməli oldu. Ukraynada 2014-cü ildə ordunun dağılması fonunda milli qüvvələr müqavimət göstərərək ölkələrinin tam parçalanmasının qarşısını aldılar.

Buna baxmayaraq, Ukraynani

parçalanması barədə bu gün də Moskvada planlar tərtib edənlər var. Maripol və Odessa Ukrayna üçün strateji liman şəhərləridir. Ukrayna üçün əsas problem odur ki, bu şəhərlərdə Rusiyaya rəğbet bəsləyənlərin sayı az deyil. Ona görə də Kiyev Donbas və Krimin geri qaytarılması barədə düşünməklə yanaşı yeni ərazilərin işğal altında keçməməsi üçün də var güclü şəhərə çalışmalıdır.

ABŞ və Avropana Ukraynanın müdafiəsini gücləndirmək isteyir-sə, bu ölkənin NATO-ya üzvlüyü məsələsini süberətləndirməlidir. NATO-nun 2008-ci ilin aprel ayında Buxarest sammitində Gürcüstanın və Ukraynanın Şimali Atlantika Blokuna üzvlüyü qərarı verilsəydi Rusiya nə Gürcüstanla müdaxilə edib Abxaziya və Cənubi Osetiyani işğal edər, nə də Krimi ilhaq etməklə Ukrayna ərazisində növbəti se-paratçı bölge yaradardı.

O zaman Vaşinqton Gürcüstan və Ukraynanın NATO-ya üzvlüyünü dəstəkləyərək Fransa və Almaniya bunun eleyhinə çıxdılar. Bu gün də Fransa və Almanya Gürcüstan və Ukraynanın NATO üzvlüyünün eleyhinədir. Vaşinqtonun Paris və Berlinə təzyiq edib bu məsələni həll etməsi aktuallaşdır, eks halda Rusiya münasib vaxtda Ukrayna ərazisine müdaxilə planında imtina etməyəcək.

Ukraynani qorumağın başqa bir variantı da var: ABŞ və müxtəlif Avropanın ölkələri Ukraynada hərbə bazalar yaradırlar. Bu amil də Rusiyani Ukraynaya hərbə müdaxilədən çekindirə bilər.

"Atlas" Araşdırma Mərkəzi

Putin və Bayden nəyə nail ola bildilər?

"ABŞ və müttəfiqləri hərbə eskalasiya halında güclü iqtisadi və digər tədbirlərlə cavab verəcəklər", - Ağ Evin məlumatında deyilir.

Qeyd edək ki, danışqlar iki saat davam edib və qapalı şəraitde baş tutub.

Bu, iki ölkə liderinin ikinci görüşüdür. İlk təkbətək danışqlar bu ilin iyundə Cenevre də keçirilib, o zaman dövlət başçıları müyyəyen razılıqlar əldə ediblər.

Hər iki liderin öz mövqeyində təkid etməsinə baxmayaraq, politoloq Zərdüst Əlizadə düşünür ki, görüş iki dövlət arasında gərginliyin bir qədər zəifləməsinə gətirib çıxaracaq: "Hər iki li-

der öz dövlətinin maraqlarından çıxış etsə də, hər hansı bir ciddi razılışmaya nail olunmasa da, bu görüş gərginliyin azaldılmasını stimullaşdırı. Çünkü danışqlar zamanı hər iki lider aydın şəkildə ifadə etdi ki, onların heç birinə mühəribə lazımdır. İndiki dövründə mühəribə nə ABŞ-a, nə Rusiyaya, nə də Ukraynaya faydalı deyil. Ona görə də hesab edirəm ki, yaxın gələcəkdə Ukrayna ilə Rusiya arasında hərbə qarşidurma baş verməyəcək. Heç bir razılışma əldə olunmasa da, tərəflər bir həqiqəti anladılar ki, onlara hərbə qarşidurma lazımdır. Həm də onlar mühəbirələri davam etdirməyə razılışıblar".

Məsələyə münasibət bildirən politoloq Qabil Hüseynli bildirdi ki, dövlətin ortaq məxrəcə gələ bilməməsi təsəssüf doğurur, bu mühəribə təhlükəsini bir qədər də artırır: "Fiktiki olaraq, Rusiya Ukrayna ətrafında qoşun toplayır və onun məqsədi bu ölkəni işğal etməkdir. Bu isə ABŞ, Avropana Birliyi və NATO-nu narahat etməyə bilməz. Prezidentlər ATO-Rusiya münasibətlərini və Ukrayna məsələsini müzakirə ediblər. Lakin hər hansı bir məsələdə ortaq mövqeyə nail olma-maq çox təhlükəlidir. Vaxtilə Ukrayna nüvə dövləti idi. ABŞ və Avropana Birliyinin dəstəyi ilə bütün nüvə başlıqları Rusiyaya köçürüldü. Həmin dövlətlər - Rusiya, ABŞ və Avropana Birliyi Ukraynanın ərazi bütövlüyünü zəmanət verən Rusiya onun ərazisini işğal edir.

Əgər Qərb və ABŞ Ukraynatı dəstəkləməkdə davam edəcək, Rusiya hückuma cəsarət etməyəcək. Amma sakit dayanmayaq, təxribatlarından da qalmayacaq. Bir neçə gün əvvəl Stokholmda, Avropana dövlətləri XİN rəhbərlərinin toplantısı zamanı XİN rəhbərləri Co Bayde-

nə ortaq mövqelərini əks etdirən bir sənəd təqdim ediblər. Sənədə Baydendən Putinlə görüşü zamanı Ukrayna məsələsinin müzakirəsi təklif edilib. Bayden də Ukrayna məsələsini Putinlə ABŞ, NATO, Avropana Birliyi və Böyük Britaniyanın vəkili olaraq müzakirə edib. Buna baxmayaraq, Rusiya mövqeyində israrlıdır. Amma mən inanıram ki, Rusiya ona qarşı ağır sanksiyaların tətbiq edilə biləcəyinin fərqində deyil. Ukraynanın

Qabil Hüseynli:

"Əgər Qərb və ABŞ Ukraynatı dəstəkləməkdə davam edəcəksə, Rusiya hückuma cəsarət etməyəcək. Amma sakit dayanmayaq, təxribatlarından da qalmayacaq. Bir neçə gün əvvəl Stokholmda, Avropana dövlətləri XİN rəhbərlərinin toplantısı zamanı XİN rəhbərləri Co Bayde-

müdafiəsinə qalxan ölkələrin əlində kifayət qədər inkanlar var ki, Rusiyani durdurursun. Ona görə də mühəribə ehtimalı azdır".

Akif Nəsirli

Siracəddin
Hacı

BAYDEN İLƏ PUTİNİN GÖRÜŞÜNÜN NƏTİCƏLƏRİ

1) ABŞ-in mövqeyi

- Bayden Putinlə danışqdan önce Almaniya, Fransa, İtaliya, İngiltərə liderləri ilə məsləhətləşdi, bu yolla Rusiyaya təzyiqi artırıldı;

- ABŞ rəsmiləri danışqdan sonra da Almaniya, Fransa, İtaliya, İngiltərə liderlərini məlumatlandırdılar, Ruiyanı basqı altında tutdular;

- ABŞ deyir ki, Rusiya Ukraynanın müstəqilliyinə, suverenliyinə, ərazi bütövlüyünə hörmət etməlidir;

- Rusiya Ukrayna sərhədinə yığıdıq qoşunları geri çəkməlidir;

- Rusiya Ukraynani işgal hərəkatına girişməməlidir;

- Rusiya bu addımı atsa, ABŞ və Avropanın ağır iqtisadi qadağaları ilə üzləşəcək;

- Rusiya enerji nəqlini siyasi təzyiq vasitəsinə çevirəməməlidir;

- Krim Ukrayna torpağıdır;

- Rusiya Donbasdakı qüvvələri dəstəkləməməli, Ukraynanın daxili işlərinə qarışmamalıdır;

- ABŞ Ukrayna ilə gündəlik temas halindadir;

- Bayden Zelenskiyə görüşün nəticələri haqqında məlumat verəcək;

- ABŞ, Avropa, ehtiyac olsa, NATO Ukrayna məsələsində birləşərək etdəcəklər;

- öz yoluunu seçmək Ukraynanın suveren hüququdur;

- ABŞ Rusyanın təsir məkanı anlayışını qəbul etmir;

2) Rusyanın mövqeyi

- Rusiya Ukraynada NATO ilə qonşu olmaq istəmir;

- Rusiya Ukraynani öz təsir məkanı hesab edir;

- ABŞ-a deyir ki, Ukraynanı NATO-ya daxil etmək planından əl çök;

- Ukraynanı silahlandırma;

- Ukraynanın NATO-ya daxil olması Rusyanın qırımızı xəttidir;

- Krim Rusiya torpağıdır, ABŞ və Avropa bununla barışmalıdır;

- Rusiya münaqişənin tərəfi deyil, münaqişənin tərəfləri Ukrayna və Donbasdır;

- Ukrayna Minsk anlaşmasını yerinə yetirmir;

- ABŞ və Avropa Ukraynanı NATO-ya daxil etmək planından əl çəksərlər, məsələ həll olunar;

- ABŞ Rusyanı əhatə etmək planından imtina etməlidir;

- Rusiya Ukraynanın NATO-ya daxil olmaq planı ilə əsla barımayacaq;

3) Nəticə

- tərəflər əsas məsələdə razılışmadular;

- ABŞ Ukraynanın NATO-ya üzv olması məsələsində israr edir, Rusiya isə şiddətlə bu plana qarşı çıxır;

- ABŞ və Rusiya razılışdalar ki, danışqlar davam etsin;

- birləşə komissiya yaradılsın, vəziyyət diqqətlə izlənilsin, tərəflər bir-birini məlumatlandırılsın;

- məsələnin diplomatik yolla həlli imkanları artırılsın;

- hansı tərəf risk edər desəniz, Rusiya deyərəm. Belə ki, Ukrayna problemi Rusiya üçün həlledici məsələdir;

- Ukrayna əsla Rusiya ilə savaşa girməməlidir, ABŞ və Avropaya deməlidir ki, səmimi isəniz, Ukraynanı NATO-ya qəbul edin;

Xoruz yoxuydu səhər açılmırdı?

Tam qələbəyle başa çatan (hələ qəti qələbədən danışa bilmərik, baxmayaraq ki, biz özünetəselli namına Ermənistanın kapitulyasiya olduğunu iddia edirik) Vətən müharibəsindən ötən bir il ərzində gündəmin əsas mövzusu Qarabağın erməni anklavında olan hissəsində yaranmış arzuolunmaz durum deyil, Zəngəzur dəhlizi olub və bu gün də budur. İstər rəsmi qurumların, istərsə də sosioloq, stomatoloq, pedaqoq, kardioloq ixtisaslı ekspertlərin sözünün evvəli də, sonuda Zəngəzur dəhlizidir. Sanki post-müharibə dövründə müzakire ediləsi başqa problem yoxdur. Amma var və düşünürəm ki, dəhliz məsəlesi ətrafinda yaradılmış bu süni ajiotaj da mehz Qarabağın erməni-rus işğalında qalan hissəsində cəryan edən təhlükeli məsələlərdən cəmiyyətin diqqətini yayındırmağa xidmətdən başqa bir şey deyil. Çünkü fikrimə Zəngəzur dəhlizi olmadan da (necə ki, 33 ildir yoxdur) bizim, o cümlədən dəhlizin açılmasında maraqlı olan Türkiyənin dəmir yolu da daxil, stabil nəqliyyat infrastrukturunu mövcuddur: Bakı-Tiblis-Qars dəmir və avtomobil

yalı. Problem Naxçıvanla əlaqədirse biz bunu indiyədək olduğu kimi İran-dan keçməklə də həll etmişik.

Hesab edək ki, Zəngəzur dəhlizi

heqiqətən təqdim edildiyi kimi ölüm-qalım məsələdir. Əger Azərbaycanın siyasi rəhbərliyi bu məsələdə səmimidirsə, başqa niyyət güdülmürsə bunu həll etməyin yolu çox net və konkretidir: *Ermənistana Qarabağda ki separatçı qüvvələrə yardım üçün yaradılmış Laçın dəhlizin qapadırsan ve düşmən quzu balası kimi Zəngəzurla bağlı 9 noyabrda imzaladığı sənədin müvafiq bəndini yerinə yetirir.*

Əslindəsə bizi bugün Zəngəzur

dəhlizindən daha çox sülhməramlı çətri altında 5 mindən artıq hərbçiyə Qarabağ yerleşmiş işğalçı Rusiya-nın orda çıxardığı hoqqalar narahat etməlidir. Xəbər verildiyi kimi Moskva indi də Qarabağdakı provoslav inanlı insanların dini ayınlarının icrasına yardımçı olmaq adıyla bölgəyə keçmiş KQB-şənki göndərib. Maraqlıdır ki, katolik ermənilər bundan sonra orta əsrlərdən bəri barışmaz rəqib hesab etdiyi provoslav rahibin əmələriyle oturub duracaq. Təbii ki, Rusiyanın bu metropolit hoqqası müyyən məqsədə hesablanıb. Burda provoslavların sayını sünü şəkildə artırmaq, sonra onlara Rusiya vətəndaş pasportu vermək və perspektivdə ərazidək vətəndaşlarının hüquqlarını qorumaq adı altında Azərbaycanın təqib etməli radikal addımların qarşısını almaq- Donbasda uğurla sıqadın çıxarılmış ssenari.

Ona görə də yaxşı olar ki, Zəngəzur "tütəyini" ağızınızdan çıxarıb, Moskvanın məkərli planlarını necə əngəlləməyin yolu baredə danışa və düşünəsiniz.

Rövşən Kəbirli

XANKƏNDİNDƏ "RUS İCMASI" NECƏ PEYDA OLDU?

Rusiya Qarabağda sülhməramlıların müvəqqəti nəzarət zonasında "rus icması"nın yaradılmasına girişi. 4-5 ay əvvəl Moskvadan Federal Təhlükəsizlik Xidmətinin (FTX) Akademiyasının mezunu, kökəncə erməni olan olan Aleksandr Bordov bu icmaya sədr göndərilib. Artıq dekabrın 1-dən başlayaraq Xankəndi və ətrafinda "slavyan əsilli" şəxslərin siyahıya alınmasına başalanıb. Bunu separatçı rejim yox, Azərbaycan ərazi-sində müvəqqəti yerleşmiş Rusiya silahlı qüvvələri, daha doğrusu Rusiya Federasiyası dövləti edir.

Ekspertlər Moskvanın bu planının gələcədə bölgədə ikinci "Donbas sənənisi"ni gerçəkləşdirmək üçün "əsaslar" yaratmağa xidmət etdiyini bildirirlər.

Xatırladaq ki,

2014-cü ildə Rusiya

və Ukrayna arasında baş verən münaqişə zamanı Rusiya Donbass və Luhanskda rusdilli əhaliyə kömək adı ilə bölgəyə hərbi qüvvələr göndərərək ölkənin bir hissəsinə işğal edib. Əlbəttə, Qarabağ və Donbas problemləri kifayət qədər fərqli münaqişlər olsa da, görünür, bəzi rus strateqləri təcrübədən keçirilmiş yollarla hərəkət etməyi tövsiyə edirlər. Bu baredə rusdilli "Caliber.az" saytında əhatəli təhilibər olunub.

Təhlükəsizlik sahəsi üzrə ekspert İlham İsmayılov "AzPolitika.info"-ya şərhində bildirib ki, Xankəndində Qarabağ rus icmاسının formalasdırılması ilə bağlı işlər görüldüyü haqqında "Caliber.az" saytında yayılan məlumatla tanış olanda təəccübəlməyib. O, əvvəlcə 90-ci illərin əvvəlleridə Azərbaycandan ermənilərin köçürülməsi prosesində rastlaşlığı bir hadisəni yada salır.

"1991-ci ildə Çaykənd erməni yaraqlarından azad olunmuşdu və mülki əhalini helikopterlərlə Xankəndinə yola salırdı. Onların arasında təxminən 35-40 yaşlarında milliyətçi rus olan bir qadın da vardı. Qadın çox məhrəbliyətə dənmiş, yaraqlılarından onların canını qurtardığımıza sevindiyi deyir və növbəti helikopterlə onu iki uşaqlı ilə birləşdə yola salmağımı xahiş edirdi. Növbəti gün Moskvanın "Vremya" xəbərlər proqramına Xankəndinə köçürürlən Çaykənd sakinlərindən müsahibə verənlər içərisində bu qadın da danişdi və azərbaycanlıların ermənilərə və ruslara qarşı müharibə apardığını dedi. Xəbərə baxan və

bölgədən xəbəri olmayanlarda belə bir təsəvvür yaranırdı ki, sanki Çaykənddə xeyli ruslar yaşıyır. Amma həyat yoldaşı erməni olan cəmi bir rus qadın yaşıyır... Bu gün heç Ermənistana Respublikasında icma sayına uyğun gələn sayıda ruslar yaşamadığı halda, əcaba Qarabağda hardan peyda oldu ruslar ki, bir icma da yaradırlar?" - ekspert sual edir.

İ.İsmayılin sözlerinə görə, "Caliber.az"-in məlumatında dəqiq göstərilir ki, 1989-cu il siyahıa almasında keçmiş DQMVi-də cəmi 1922 rus yaşayır, onun da 800 nəfərini Xocavəndin Kuropatkino kəndində yaşayın malakanlar təşkil edib, qalanları da ezam olmuş partiya-sovet işçiləri: "90-ci illərin əvvəlində həmin kəndin sakinlərinin bir hissəsi Azərbaycanın başqa rayonlarında yaşayan malakanların yanına köçüb, bir hissəsi də Rusiyaya. Faktiki bu günlərdə Qarabağ sakini sayıla biləcək rusların mövcudluğu barədə heç bir informasiya yoxdu, əgər varsa da, bu, erməniyə əra getmiş rus qadınlar ola bilər ki, onların da sayı 5-10 nəfər ola-olmaya. Və o qadınların içərisindən Qalina Somova deyilən "Rusiya diasporası"nın Qarabağdakı təmsilcisi 44 günlük müharibə başlayanda Rusiya Prezidentinə telegram vurub kömək istəyirmiş. Qondarma "rus diasporası işini" aparmaq Somovanın bacardığı iş olmadığı dərk olunanda onu Rusiya xüsusi xidmət orqanlarının akademiyasını bitirmiş hüquqşunas və yazıçı Aleksandr Bordovla əvəz etmək qrarına gəliblər. Əslən erməni olan, Bakıda doğulmuş və Zori Balayanın yaxın dostu "Qarabağ rus icmasına" rəhbərlik etməyə başlayıb. Artıq dekabrın 1-dən başlayaraq Xankəndi və ətrafinda slavyan əsilil şəxslərin siyahıya alınmasına başlanıb. Bunu Rusiya Federasiyası dövləti edir".

Ekspert xatırladır ki, əvvəlcə Xocalıda provaslov kilsəsi tikilir, sonra rus sərkərdəsi Nevski başda olmaqla rus yazılıclarının büstləri qoyulur, ardınca Ayvazovskinin büstü.

"Amma bu heykəltaraşlıq nümunələrinin önündə erməni usağı xilas edən rus əsgərinin heykəli gəlir. Şərqi Almaniyada da buna bənzər bir heykəl qoyulmuşdu, zaman keçdi, indi o əsgərin sərhədi Berlində yox, Rostovdadır. Qarışdakı düşməni də öz provaslov qardaşı ukraynalı - Ukrayna dövlətidir", - o vurğulayır.

İlham İsmayılov deyir ki, indi hədəfdə Azərbaycan Respublikasının Qarabağ bölgəsidir: "Azərbaycanın qarşısında Ermənistana deyə məglub olmuş, əzilmiş, böhran içinde olan bir ölkə və bu ölkədən qaçan, mqrasiya edən ermənilər yoxdur. Kilsəsini, heykəllərini, əsgərini, indi də qondarma Qarabağ rus diasporasını" yaradan bir dövlət var. Bir separatçı ideoloqun, xüsusi xidmət orqanı akademiyasını bitirmiş hüquqşunasın "diaspora sədri" qoyulmasının perspektivdə bizə nə vəd etdiyini bilmək üçün xüsusi qabiliyyət gərək deyil. Hər şey göz qabağındadır. İşimizi bili, iş görməliyik. Təklif verməyə ehtiyac yoxdur, işin içində olanlar hardan başlamağı yaxşı bilirlər".

Ürəyi Vətənlə döyünen igid

İkinci Qarabağ müharibəsində canı başına xalqımıza şanlı qələbe yaşıdan mərd igidimiz Elməddin İsmayılov oğlu Nəzərov Masallı rayonu, Bine Xocavar kəndində dünyaya gəlmışdi. O, müharibə başlanan günü könülü cəbhəyə yazılır. Qəlbi düşmən tapdağında qalan torpaqların azad edilməsi ilə alışib-yanan Vətən sevdalısı Füzuli, Qubadlı, Cəbrayıl rayonlarda döyüşür. Min əzab-əziyyətli, ölümlü yollar keçəsə də, qəlebəyə böyük ümid bəsləyir. Və hər dəfə torpaq uğrunda odun-alovun içində atılonda sona qədər erməni digərlərlə döyüşüb qisas alacağına and içir. Döyüş yoldaşlarına da "Vətən hər şeydən əzizdir. Buna görə də onu düşməndən təmizlemək müqəddəs işdir. Bunu hamımız bilməliyik. Biz mütləq qələbə qazanarıq" deyir.

Igid Vətən oğlu həmişə ən qaynar nöqtələrdə ölüm-dirim savaşına atılır. Müxtəlif silahlardan yaxşı baş çıxarır, ağır əməliyyatlarda özünü qabağa verir. Faşistlərə matəlibasını geyindirə-geyindirə 30 oktyabra qədər döyüşür. Qazandığı zəfərlərin sayı bilinmir. Vətənin yada yurd olmağa dözməyən Elməddinin axırıncı savaş yeri Cəbrayıl torpağı olur. Polad sinəsini canında əziz bildiyi Vətənə tuşlanan güllələrə sıpər etməklə adını xalqın qəhrəmanlıq tarixinə yazar. Xalqın tərefindən əbədi sevgi qazanmaqla, dövlət də öz igid, Vətən sevdalı oğlunu şərəflə ölümündən sonra "Vətən uğrunda", Cəbrayılın, Qubadının azad olunmasına görə medallara layiq görür.

Bəli, Elməddin ağılı kəsəndən Vətən, yurd, millət sevgisini hər şeydən uca bilir. Elə ömrünün iyirmi dördüncü ilində dünyadan köçməyi doğma Vətən torpaqların azadlığı, bizim xoşbəxt gələcəyimiz üçün oldu. Vətən müharibəsində canını qurban verdi ki, xalqımızın qıruru bütün dünyaya bəlli olsun. Məhz bu keyfiyyətlərinə görə cismən aramızda olmasa da, millətin ürəyində qeyrət, məhəbbət, sədaqət rəmzinə dönüb. Qərinələr keçəcək, gələcək nəsillər də Elməddini belə xatırlayar və müqəddəsliyinə tapınmaqla onu özlərinə örnek sayarlar.

Vətən yolunda şəhid olanları Vətən semasının əbədi parlaq Gənəsinə bənzədirler. Elməddin Nəzərov da onlardan biri...

Zəfər Orucoglu,
Azərbaycan Jurnalistlər
Birliyinin üzvü

Artıq iki ilə yaxın bir zaman müddətidir ki, bütün dünyanın qulağı səsde, gözü telekanallarda, sosial şəbəkələrdədir ki, koronavirus pandemiyası ne vaxt sona çatacaq? Amma bu da çox maraqlı məsələdir ki, bu barədə heç kim doğru-dürüst danışır. Bu səbəbdən də, insanlar hər zaman şübhə içindəirlər ki, görəsən, bu bələnin sonu ne vaxt çatacaq? Bu şübhələri şərtlən-

söz-söhbətlər bitib-tükənmir. Ümumdünya Səhiyyə Təşkilatı (ÜST) isə bu məsələ ilə bağlı əsaslı bir açıqlama ortaya qoymayıb. Hər dəfə virusun yeni bir şətəmi ortaya çıxanda ÜST, yalnız belə bir bəyanatla çıxış edir ki, yeganə çıxış yolu əhalinin peyvənd olunmasıdır. Eyni zamanda bildirir ki, peyvəndin böyük hissəsi inkişaf etmiş, imkanlı ölkələrde olduğundan, virus Afrika ölkələrində

sin ve perparatların hazırlanması mümkün deyil. Yəni bizi zim bugün qəbul etdiyimiz peyvəndlərin həmin mutasiyalara qarşı dayanıqlığı yetərince olmaya bilər.

Hazırda dünyanın 30-dan çox ölkəsində müşahidə olunan Delta şətəminin Omikron variantının yoluxma gücü çox yüksək olduğundan geniş müzakirə mövzusuna çevrilib. Bəziləri hesab edir ki, Omikron variantına qarşı heç

pandemiyyaya son qoya bilər. Bütün bunları nəzərə alıqda belə bir nəticə hasil olur ki, həqiqətən də, virusun "yaradıcısı" haqlıdır. Koronavirus pandemiyasının ən ağır dövrü, artıq arxada qalıb. Bu gün insanlar sadəcə olaraq müəyyən qaydalara əmel etməklə bu virusla birgə yaşamağı öyrənməlidirlər. Yəni korona, heç də adı qrip saylığından virusdan güclü deyil. Onu müalicə etməyi öyrə-

Koronavirusun "yaradıcısı" danışdı

Viruslar heç zaman yox olmurlar

dirən məsələlərdən biri də odur ki, hələ inдиye qədər heç kim rəsmi açıqlamayıb ki, bu virus sənii şəkildə yaradılıb, yoxsa təbii proseslərin nəticəsidir. Məhz bu səbəbdən də, şübhələr hər zaman hələ 2015-ci ilə dünyanın yoxlucu pandemiyalara qarşı mübarizəyə hazır olmadığını bəyan edən, tanınmış milyarder və iş adamı Bill Geytsə yonəlir. Beş il əvvəl bu bədənə danişin Bill Geyts bu gündə, öz açıqlamaları ilə diqqət çəkir və açıq etiraf etmək lazımdır ki, şübhələr hələ də onun üzərində qalmaqdadır.

Bir çoxları belə hesab edirlər ki, məhz Bill Geyts kompüter texnologiyalarının imkanlarından istifadə edərək, bu virusu yaradıb. Daha sonra iddia olundu ki, COVID-19 virusu, onun ilk aşkarıldığı Çinin Vuhan əyalətində fealiyyət göstərən gizli laboratoriyanın birində hazırlanıb. Bu layihənin əsas sifarişçisi isə Amerika Birleşmiş Ştatlarıdır.

Artıq iki ilə yaxındır ki, bu

daha çox yayılır və oradan da dünyanın başqa yerlərinə keçə bilir. Maraqlıdır ki, Çin və Yaponiya nədənsə bu müzakirələrdə iştirak etmir. Dünya mediasında yayılan məlumatlara görə, bu ölkələrdə virus artıq pandemiya halından çıxıb və insanlar tam sərbəst şəkildə öz yaşamlarını davam etdirirlər. Ən çox ajiotaj doğuran məlumatları isə nədənsə, Amerika və Avropa alımları yayırlar. Bu da, belə bir təəssurat yaradır ki, Amerika və Avropa pandemiyənə bitməsində maraqlı deyil.

İki il davam edən bu yoxlumalara baxmayaraq, virusun "yaradıcısı" Bill Geyts bir müddət əvvəl bəyan edib ki, koronavirusa yoluxma halları, gələn ilin ortalarından pandemiya vəziyyətindən çıxacaq. Başqa bir Amerika alımı isə bəyan edir ki, pandemiya hələ 5-6 il davam edə bilər. O, buna belə əsaslandırır ki, virusun yeni mutasiyalarının yaranması davam etdiyindən, buna qarşı vak-

bir vaksin dayanıqlı hesab olunmur. Bununla belə, peyvəndlənmə prosesi davam etdirilməlidir.

Rusiya alımları isə hesab edirlər ki, Omikron heç də söyləniləndiyi qədər təhlükəli deyil. Onların fikrincə, omikron sürətlə yayılmaqla az bir zamanda çox sayıda insanı yoluxdurmaq gücündə olsa da, ölümcül təsire malik deyil. Yəni sürətlə yayılır, amma ölüm və ağır fəsadlara səbəb olmur. Məhz bu səbəbdə, rusiyalı alım-virusoloq Andrey Altşteyn hesab edir ki, məhz Omikron Rusiyada

mək, depressiyaya və stresse düşməmək lazımdır. Bir dəfəlikə razılaşmalyıq ki, korona pandemiyası bitəcek, amma virus bizimlə qalacaq. Bir müddət sonra insanlar onun haqqında da adı qrip kimi danişacaqlar.

Amma bir şeyi də yaddan çıxarmayaq ki, koronavirusun yaradıcısı kimi təqdim olunan Bill Geyts haqlıdır. Koronavirus pandemiyasının iki il davam etməsi də bunu təsdiq etdi ki, bəşrəriyyət istər səni, istər təbii kataklizmalara və pandemiylərə hazırlı dəyil.

Yusif Seyid

Qida təhlükəsizliyinin aktual olduğu müasir dövr bizdən daha çox məsuliyyət tələb edir. Doğrudur, buna məsul qurumlardan gözləntilər daha çoxdur. Bu, həmdə başqa bir yazının mövzusudur. İndilikdə isə qida təhlükəsizliyinin hər birimizin qorunması olduğu məqamlar barədə bir az...

Birbaşa kecid edim ki, marketlərdə satışı həyata keçirilən istənilən məhsul bol çeşidli olsa da, alicisi heç də mal-məhsulun adı qədər çox deyil. Bunun da bəlli səbəbləri var. Səbəb heç də qiyamətlərin bahalığında və s. deyil. Səbəb ən azindan, məhsulun tərkibinin onun alicisini qane edib-etməməsindədir.

Bəli, gelib çıxdıq qatqılarda və digər əlavələrlə zəngin məhsulun insan sağlamlığına hansı təsiri göstərməsinə.

Yerindəcə qeyd edim ki, eksəriyyət hansısa qidani, ərzəq məhsulunu alanda, onun tərkibinə, istifadə tarixinin bitib-bitməməsinə ciddi fikir vermir. Lakin ələ insanlar da var ki, marketdə uzun müddət vaxt sərf edib alacağı məhsulun istehsal və son istifadə tarixinə, tərkibinə və digər göstəricilərinə diqqət edir və ondan sonra alıb-almamaq qərarını verir. Belə insanlar azzaylı olsa da, hələ var. Və həmin kəsim də sözügedən sa-

Ondan qaçmaq üçün nə etməli?

hədə təhlükəsizliyin nə demek olduğunu həyatının mənası hesab edənlərdir. Qidalanmadə təhlükəsizliyin gözənləməsi təkcə fərdi məna kəsb etməməlidir. Bu gün restoran və kafelərdə, bu tipli obyektlərdə problemin mövcudluğundan, onun həlli istiqamətində laqeydiləndə dolayı mənfi hallar, hadisələr yaşanmaqdadır. Elə bugündə bize şikayət edən bir neçə tələbə paytaxt kafelərinin birində qıdanın zəhərləndiklərini deyirlər.

Belə hallar müxtəlif vaxtlarda zaman-zaman təkrarlansa da, təəssüf ki, qarşısı alınır. İnsan həyatı isə oyuncaq deyil ki, hər kəs onunla istədiyi kimi oynasın, könlündən keçən sayaq reftar etsin.

Orta məktəblərin bufet və yeməkxanalarında bu problemlərə rastlaşmaq mümkündür. Valideynlər bufetlərdə satılan ərzaq-qida məhsullarının keyfiyyətə standartlara cavab vermədiyindən daimi şikayətçidirlər. Bu obyektlərdə satılan məhsullar eləcə də qiyamətinə görə mağaza və marketlərdən fərqlənir. Yəni məktəb bufetlərində satılan məhsullar birmənalı şəkildə başqa satış obyektlərinəkindən bahadır. Baxmayaraq ki, keyfiyyət və tərkib eynidir.

Valideynlər də həm qiymət, həm də təhlükəsizlik səbəbindən, bəzən övlad-

larının çantasına evdə hazırlanan qidalardan qoymaqla problemi həll etdikləri ni düşünürələr. Fəqət bu düşüncə də tam doğru deyil, belə desək, kökündə yanlışdır. Çünkü məktəblə çantasına qoyulan və şagirdlərin tenəffüs vaxtı qidalanacağı məhsullar adətən şirniyyatdan, kolbasa-cörəkden, müxtəlif sosis və yarımfabrikatlardan hazırlanmış qidalardan ibarət olur. Bu, sadalananların az qismi olsa da, onun ele çəkilən bir neçə adı təhlükəsizlikdən xəber vermır...

Beləliklə, qida təhlükəsizliyinin insan həyatı üçün hansı önem daşımasından saatlarla bəhs etmək olar. Bundan nəticə çıxaranlar da, ona əhəmiyyət verməyənlər də olacaq, təbii ki. Lakin söhbət birbaşa insan həyatından, onun sağlamlığından gedirse, ona məsuliyyət, dəqiqliklə yanaşmaq problemdən uzaq olmaq deməkdir. Buna isə hər kəs əməl etməlidir, zənnimizcə.

Bir də ki, biz nə yeyirikse, oyuq və bunu da əfv edərsiniz, mən deməmişəm.

Bu həqiqətin yüz illeri aşan tarixi var ki, ona əməl etmək yüz il yaşamağa, ona əhəmiyyət verməmək isə daim xəstəliklə çarpışmağa səbəb olar.

Və əlbəttə, həyatının mənasını dərək edənlər üçün seçim də sərbəstdir.

Nigar Orucova

Təhlükə...

Dövlət Neft Fondu aktivlərin idarə edilməsindən xalis gəliri 0,38 faiz olub

Bu ilin 9 aylıq icra nəticələrinə əsasən Dövlət

Neft Fondu (DNF) tərəfindən 44 milyard 226 milyon 500 min dollarlıq aktivlərin idarəedilməsindən məzənnə fərqi nəzərə alınmaqla xalis gəlir 162,1 mln.

ABŞ dolları və ya 0,37 faiz teşkil edib. Xalis gəliri azaldan valyuta məzənnə fərqindən itkilər və qızıl rezervləri olub. Belə ki, DNF-nin hesabat tarixinə məzənnə fərqi üzrə itkilə-

ri 666 mln. ABŞ dolları təşkil edib. Valyutalar üzrə mənfi gəlirlilikdə əsas pay avroya (502,1 mln. ABŞ dolları), Türk lirasına (54,1 mln. ABŞ dolları) və Yapon yeninə (52,8 ABŞ dolları) məxsus olub. Qızılın qiymətinin ucuzlaşmasından 505 mln. ABŞ dolları fərq yaranıb. Beləliklə də DNF-nin bu ilin ilk 9 ayında büdcədən kənar xərcləri 1 milyard 171 milyon ABŞ dolları olub.

Qubad İbadoğlu

Rövşən Ağayev

Qeyri-rəsmi işçilərin maaşlarını kim, necə indeksləşdirəcək?

Azərbaycan iqtisadiyyatı böyük neft gəllərinin daxil olduğu ilk illərdən sonra (2005-2008-ci illər) qiymətlərin ən yüksək həddə çatdığı mərhələyə qədəm qoyub.

Xüsüsile də qida inflasiyasının yüksək səviyyəsi ölkədə yoxsulluğun miqyasının artması, sosial vəziyyətin sürətlə pişləşməsi üçün əsas riskə çevrilib.

Nəzərə almaq lazımdır ki, Azərbaycanda məşğul əhalinin təxminən 65%-i qeyri-rəsmi çalışır. Belə vəziyyətdə minimum əmək haqqı və büdcə işçilərinin maaşları vasitəsilə indeksləşdirmə mexanizmi qeyri-rəsmi sektorda gəlirlər üçün işlek mexanizm rölu oynamır. Sade deyim: eğer inkişaf etmiş ölkələrdə olduğu kimi Azərbaycanda da hər 100 işçidən 95 nəfəri rəsmi maaşa imza atmış olsa idi, onların gəlirlərinin minimum əmək haqqının indeksləşdirilməsi vasitəsilə inflasiyadan qorunması real olardı.

İşsizliyin yüksək, əmək bazarında işçinin deyil də işəgötürənin birtərəfli qaydada diqətə edən tərəf olduğu şəraitdə nəinki qeyri-rəsmi işçilərin, bütövlükdə son dərəcə məhdud məşğulluq potensialına malik özel sektorun hətta rəsmi işçilərinin inflasiya tempinə uyğun indeksasiya tələb etmək şansları çox məhdudur.

Qida inflasiyası hazırda qlobal miqyasda probleme çevrilib. Dünya Ərzaq Təşkilatının məlumatına görə, bu ilin noyabrında qlobal ərzaq qiymət indeksinin səviyyəsi öən ilin noyabrına nisbətən 27% yüksəkdir. Lakin Azərbaycan kimi iqtisadiyyatın yüksək səviyyədə monopollaşlığı, rəqabətin olmadığı şəraitdə əlavə daxili faktorlar qiymətləri daha da yüksəldir.

Azərbaycan Statkomu bu ilin oktyabr ayı üzrə istehlak bazarında qida qiymətlərinin 2020-nin eyni ayına nisbətən təxminən 14% çox olduğu barədə məlumat yayıb. Eyni zamanda, həmin dövr üzrə yerli ərzaq emalçıları üzrə istehsalçı qiymət indeksinin 16% yüksək olduğunu qeyd olunur.

Gömrük statistikasında idxlə mallarının qiymət indeksinin səviyyəsinin daha yüksək olduğu görünür. Məsələn, 2020-ci ilin sentyabrına nisbətən bu ilin sentyabrında idxlə qiymət indeksinin hazır qida mehsulları üzrə 25%, heyvan mənşəli yaqlar üzrə təxminən 50% yüksək olduğunu bildirilir.

Rəsmi statistika bu il ərzində əhalinin rəsmi gəlirlərinin, o cümlədən maaşların 2-3%-lik artım olduğunu qeyd edir. Bu o deməkdir ki, hətta rəsmi statistika ölkədə ev təsərrüfatlarının real gəlirlərində ciddi azalmanın olduğunu göstərir.

Təəssüf ki, Azərbaycanda bütün regionlar üzrə yoxsulluğu etibarlı və operativ ölçən statistika olmadığından real gəlirlərin belə kəskin azalmasının ölkədə yoxsulluğa təsiri barədə cəmiyyət obyektiiv informasiyaya malik olmur.

Belə bir reallıqda hökumətin tarifləri tənzimlənən xidmətləri kəskin şəkildə bahalaşdırması ölkədə inflasiyanı daha da sürətləndirir...

Milli gəliri yaradan mənbə orta və kiçik biznes olmalıdır

ve hökumət tədricən üzərinə gətirdüyü öhdəliklərdən imtina etməyə məcbur olur. Belə bir situasiyada isə hökumət əhalinin gəlirlərini artırmaq üçün iqtisadiyyata azadlıqlar vermək barədə düşünmək belə istəmir. Halbuki indi

yeganə çıxış yolu, biznesdəki monopoliyadan imtina etmək və bütün təbəqələrdən olan insanların kiçik və orta bizneslə məşğül olmalarına şərait yaratmaqdır. Milli gəliri yaradan mənbə, tükənməkdə olan neft gəlirləri deyil, orta və kiçik biznes olma-

lıdır. Məsələn, bu il Gürcüstanda iqtisadi artım 10 faiz həddində proqnoz edilir, bu rəqəm isə ilk növbədə biznesə sərbəstlik verilməsi hesabına elde edilib.

Azərbaycanda isə, hökumətin iqtisadiyyatla bağlı yegane qayğısı büdcəni icra etmək, 3 milyon insanın büdcədən cüzi təminatını davam etdirmək və bu məqsədlə ölkədəki iqtisadi aktivliyi tamamilə məhv etməkdən ibaretdir. Bu iqtisadi kurs isə ancaq neft rentasının bol olduğu illərdə işləyə bilərdi.

Qaşqay İsmayılov

TÜRKİYƏ - AZƏRBAYCAN BİRĞƏ UNIVERSİTETİ YARADILIR...

Dekabrın 2-də Prezident İlham Əliyev Türkiyə Ali Təhsil Şurasının sədri Erol Özvarı qəbul edib. Görüş zamanı iki ölkənin ortaq universitetinin yaradılması da müzakirə olunub.

UNEC İqtisadi Forumunda iştirak edən Erol Özvar yerli medyaya açıqlamasında bildirib ki, yaxın vaxtlarda Türkiyə-Azərbaycan ortaq universitetinin yaradılması planlaşdırılır: "Bu universitet Türkiyənin ən nüfuzlu universitetləri ilə əlaqə quraraq, inkişaf edəcək".

Ali Təhsil Şurasının sədri qeyd edib ki, universitetin yaradılma planı iki ölkənin dövlət başçılarının birgə müraciəti ilə həyata keçirilib: "İki ölkənin razılığı ilə ali təhsil ocağının yaradılması böyük əmək tələb edir. Ona görə də, bir az vaxt aparacaq. Lakin çəlçəqli ki, növbəti tədris ilinə qədər bütün məsələlər həllini tapsın".

Qeyd edək ki, univeritetin Bakıda təsis edilməsi, növbəti mərhələdə isə Gəncə və Şuşada filiallarının açılması planlaşdırılır.

Təhsil eksperti Kamran Əsədov bu qərarı şərh edərək bildirib ki, bütün sahələrdə Azərbaycanla əməkdaşlıq edən Türkiyə ilə ortaq universitetin yaradılması

mühüm hadisədir: "Həzirdə Türkiyədə 21 min azərbaycanlı gənc təhsil alır. Türkiyə universitetlərinin əksəriyyəti dünya reytingində ön sıralardadır. Bu universitetlərin təcrübəsinə böyük ehtiyac var. Mövcud qanunvericiliyə görə, Azərbaycan və Türkiyə birgə universitet yarada bilər. Belə bir ali məktəbin yaradılması üçün iki ölkə arasında təhsil müqaviləsinin imzalanması kifayət edir".

Ekspert xatırladı ki, Azərbaycanın yetəri qədər birgə universitet təsis etmə təcrübəsi var: "Məsələn, Azərbaycan və Fransa birgə universiteti - UFAZ yaradılıb və fəaliyyət göstərir. Bundan başqa Seçinov adına Moskva Tibb Universitetinin, Lomonosov adına Beynəlxalq Universitetinin Azərbaycanda filialları təsis edilib. Ölkədə xərici universitetlərin sayının artması, ali təhsil müəssisələri arasında rəqabəti artıracaq".

Ekspert qeyd edir ki, hazırda Bakı şəhərində məkan və yer problemi var: "Ona görə də, bu təhsil ocağının tələbə şəhərciyinin, universitet kampusunun paytaxtda yaradılması o qədər də real görünmür. Lakin işgaldən azad edilmiş ərazilərdə bu universiteti təşkil etmək olar. Türkiyənin iştirakıyla yaradılacaq universitetlər Azərbaycan təhsil sistemini dönyaya integrasiyasını sürətləndirəcək".

Kamran Əsədov vurğuladı ki, təhsil sahəsində Türkiyə-Azərbaycan iş birliyi böyük ümidi və edir. Onun sözlərinə görə, Türkiyə nümunəsi Azərbaycan ali təhsil sistemini, maddi-texniki bazasını təkmilləşdirəcək.

"Nəticədə Azərbaycan universitetləri dünya reytingində yuxarı pillələrə irəlləyəcək", -K.Əsədov qeyd edib.

Elvin Bəyməmmədli

Akif Nəsirli

Qəpik-quruş gətirən neft pulları

DNF vəsaitlərinin bir hissəsi ilə hökumət kommersiya banklarına donorluq edə bilər

Dövlət məmurlarının hər zaman güvənc yeri olan mənbərlərdən biri də, Azərbaycan dövlətinin valyuta ehtiyatlarıdır. Adətən yüksək rütbəli dövlət məmurları ölkənin valyuta ehtiyatları barədə danışında onun 45-50 milyard dollar civarında olduğunu deyirlər. Bir məsələyə də aydınlıq getirək ki, Azərbaycanda valyuta ehtiyatlarına münasibet dünyadakindan fərqlənir. Belə ki, bizdə valyuta ehtiyatları dedikdə, Azərbaycan Dövlət Neft Fondu (DNF) aktivləri nəzərdə tutulur. Dünyanın inkişaf etmiş və inkişaf etməkdə olan ölkələrində isə dövlətin valyuta ehtiyatları dedikdə, iqtisadiyyatın maliyyə sferasını idarə edən Mərkəzi Banklar valyuta ehtiyatları nəzərdə tutulur. Yəni bizdə yanaşma bir qədər yanlışdır - adından göründüyü kimi, valyuta ehtiyatı xarici valyutalarda olan likvid pul kütłəsidir. Bu iqtisadi göstərici iqtisadiyyatın dayanıqlığını göstərən indikatorlardan biridir. Belə ki, ölkənin valyuta ehtiyatı ne qədər çox olarsa, gərəkən məqamlarda onun maliyyə sferasında operativ manevr etməklə problemləri aradan qaldırmaq potensialı da çox olur. Məsələn, Türkiyənin lazımı qədər valyuta ehtiyatı olsaydı, son iki aylıq (noyabr və dekabr) maliyyə böhranından asanlıqla çıxa bilerdi. Bütün bunları deməkde məqsədimiz onu aydınlaşdırmaqdır ki, ölkənin valyuta ehtiyatı maliyyə sferasını idarə etmək üçün bir alətdir və o həmisi Mərkəzi Bankın əlinin altında pul kütłəsi - xarici valyuta şəklində olmalıdır. Azərbaycanda bu məbləğ təxminən 6-7 milyard civarında dəyişir və Mərkəzi Bank (AMB) adətən bu ehtiyatlardan nadir hallarda istifadə edir. Ölkənin maliyyə sferasında valyutaya tələbat isə DNF-nin vəsaitlərinin hərraca çıxarılması ile ödənilir. Əslində isə belə problem AMB-nin ehtiyatları hesabına həll edilməlidir.

DNF-nin sözügedən ehtiyatlarına gəldikdə isə bunu dövlətin sərmayəsi adlandırmaq olar. Çünkü həmin vəsait dünyasının müxtəlif ölkələrində daşınmaz əmlaka, qiymətli kağızlıara, digər fondlara və valyutalara yatırılır ki, dövriyyədə olmaqla ölkəyə dividend gətirsin. Son illər Azərbaycan hökuməti "valyuta ehtiyatı" adlandırdığı sərmayədən qəpik-quruş qazanır desək yanılımır. Çünkü son 10 ildə DNF-nin ehtiyatlarının idarə edilməsindən əldə edilən mənfəət 1 faiz belə təşkil etməyib. Son üç ildə isə bu istiqamətdən gələn gelirlərin həcmi 0,4 faizin altında olub.

Bu ilin doqquz ayının nəticələrinə görə, DNF tərəfindən 44 milyard 226 milyon 500 min dollarlıq aktivlərin idarəedilməsindən məzənnə fərqi nəzəre alınmaqla xalis gelir 162,1 milyon ABŞ dolları və ya 0,37 faiz təşkil edib. Xalis geliri azaldan valyuta məzənnə fərqindən itkilər və qızıl ehtiyatları olub. Belə ki, DNF-nin hesabat tarixinə məzənnə fərqi üzrə itkiləri 666 milyon ABŞ dolları təşkil edib. Valyutalar üzrə itkilərdə əsas pay avroya (502,1 mln. ABŞ dolları), Türk lirasına (54,1 mln. ABŞ dolları) və Yapon yeninə (52,8 ABŞ dolları) məxsus olub. Qızılın qiymətinin ucuzlaşmasından 505 milyon ABŞ dolları fərq yaranıb.

Göründüyü kimi, Azərbaycan dövlətinin neft satışından daxil olan vəsaitin idarə edilməsindən əldə edilən gelir, heç bir faiz də təşkil etmir. Halbuki, ölkə daxilində vətəndaşa verilən kreditlərin ortalama faiz dərəcəsi 20 faiz təşkil edir. Bu kredit portfelinin 70 faizə qədərini isə ölkə vətəndaşlarının depazitə qoyduğu pullar təşkil edir. Bu o deməkdir ki, vətəndaşlarımızın bir hissəsi banklar vasitəsi ilə digər bir hissəsinə ehtiyatda olan vəsaitlərini kredit verir. Bir tərəfdən pulun depozit faizi, bir tərəfdən bankın mənfəət norması, üstəgəl AMB-nin əlavə etdiyi 3-7 faiz - bununla kreditlərin faiz dərəcəsi 20 faizi keçir. Hökumət bu prosesə müdaxilə etmək və faiz dərəcələrini aşağı salmaq imkanına malikdir.

Belə ki, hər il 0,3-0,4 faiz gəlir gətirən vəsaitlərin bir hissəsi ölkə daxilindəki kredit portfelinə yönəldilə bilər. Bununla da həm hökumət, həm də kredit ehtiyacı olan vətəndaşlarımız qazana bilər.

Hazırda AMB-nin uçot dərəcəsi 7 faiz təşkil edir. Lakin bu 7 faizlik uçot dərəcəsi heç bir gücə malik deyil, işləməyən iqtisadi alətdir. Əgər hökumət DNF vəsaitlərini kredit portfelinə yönəltməklə kommersiya banklarına uçot dərəcələri əsasında donorluq etsə, bir tərəfdən ölkədə kredit faizləri aşağı düşər, digər tərəfdən isə hökumət həmin vəsaitin idarə edilməsindən indiki ki mi 0,4 faiz deyil, 7 faiz qazana bilər.

Bununla yanaşı, məsələnin mənəvi tərəfi də var - sərvət bu xalqa məxsusdur, birinci növbədə hökumət xalqın bu sərvətdən bəhrələnmək imkanlarını barədə düşünməlidir. Daha geniş imkanlar yaradılmalıdır ki, xalq Allahın ona bəxş etdiyi sərvətdən bəhrələnsin.

Azərbaycanda maaşla ləyaqətli yaşamaq mümkün deyil

Qiymət artımı cəmiyyətdə sosial narahatlığı daha da gücləndirir. Əhali bahalaşmaya görə hökumət üzvləri ilə yanaşı, parlamentariləri də günahlanır. Cəmiyyətdə belə bir rəy var ki, deputatlar şəxşən bazar-dükana getmədiklərindən, alış-veriş etmədiklərindən bahalaşmadan xəbərsizdirler.

Milli Məclisin deputati Razi Nurullayev deyir ki, hər kəs kimi deputatların da qiymət artımından agahdır: "Azərbaycanda qiymət artımından kimin xəbəri yoxdur ki?! Hər bir kəsin bahalaşmadan xəbəri var, o cümlədən deputatların. Zaman-zaman bunu Milli Məclisin tribunasından səsləndiriblər. Çıxış yolu tapılmışını istəyirlər. Amma bu gün təsəssüf ki, qiymət artımı bütün dünyada baş verir. Azərbaycan isə özünü qoruya, dünyada baş verən hadisələrdən siğortalaya bilmir".

Deputatin sözlərinə görə, bahalaşmanın qarşısını almaq üçün idxlə olunan malların müəyyən rüsumlardan azad edilməsi vacibdir: "Yaxud da rüsumlar azaldılmalıdır ki, mal-əmtəə Azərbaycana daha ucuz qiymətə gəlib çatın. Ölkədə istehsal olunan məhsullara tətbiq olunan güzəştlər artırulsın, vergilər azaldılsın. Beləliklə, qiymətlər insanların

cibinə uyğun olsun.

Bax bu iki məsələni ciddi şəkildə hökumət səviyyəsində araşdırılmasına ehtiyac var. Hələ ki bununla bağlı qərar qəbul

olunmur".

R.Nurullayev qeyd edib ki, bu gün Azərbaycanda vətəndaşların qazancları kifayət qədər deyil: "Əmək haqları rəqabətli deyil. Pensiyalar, minimum əmək haqqı çox aşağıdır. Bütün bunlar da insanların ay ərzində ləyaqətli yaşayışına bəs etmir. Qaz və işığın qiymətlərinin artması da insanlara xeyli təsir edib. Müəyyən addımlar atılmalıdır ki, qiymətlərin azaldılmasına gətirib çıxarsın".

Nəzrin Vahid

İnkişaf etmiş ölkələrdə 12 illik tədris tətbiq edilir

"Uğurlu iqtisadi modeli olan ölkələrdə inkişaf qısa müddətdə olmur. Belə bir formul yoxdur ki, onu tətbiq edəndə 2 ildən sonra iqtisadi artım ikirəqəmli olsun".

Bu sözü Tehsil naziri Emin Əmrulayev "Azərbaycan Karyera İnkişaf Forumu"nda çıxışı zamanı deyib.

Onun sözlərinə görə, məktəbəqədər təhsilə ayrılan müddət, məktəblinin aldığı dərslerin sayı və məzmunu çox önemlidir: "Bir çox inkişaf etmiş ölkələrdə 12 illik tədris tətbiq edilir. Orada öyrənmə saatlarının Azərbaycandan 20-30 faiz çox olduğunu görürük. Biz artıq bu istiqamətlərə işlərə başlamalyıq ki, aradakı bu fər-

qi qısa zamanda və yüksək keyfiyyətlə qət edək. Burada təhsilin fərqli sahələrinə diqqət edilməlidir".

Nazirin sözlərinə görə məşğulluğa təsir edən əsas amillərdən biri şəxsin bacarıqlarıdır: "Bacarıqların qısa zamanda inkişaf etdirilməsi üçün kifayət qədər təcrübəmiz var ki, onlardan faydalanağlılığıq. Bu problemin həlli üçün çalışmalıyıq. İlk məsələ məzunlarınızın ixitas sahibi olmasıdır. Ölkədə doğulan 160 min uşaq məktəbi bitirəndə əmək bazarına ixitas sahibi olmadan daxil olur. Bizim bütün təhsil müəssisələrindəki oturacaqların sayı ilə həmin uşaqların sayı arasında bəlli bir rəqəm fərqi var". "Ali təhsil ilə orta təhsil arasında da forqlar var. Son dövrələr ərzində peşə təhsilin qəbul üçün 30 faiz, qəbul olanların sayı isə 12 faiz artıq var. Ali təhsil müəssisələrinə çıxarılan yerlərin sayı 48 min civardadır. Son 5 ildə ölkədəki demografik vəziyyətlə əlaqəlidir ki, qarşısındı 5 ilə yənə fərqli olacaq. Son 5 il ərzində ali məktəbə sənəd verənlərlə qəbul olunanlar arasındakı fərqli 2 dəfə aşağı düşüb", - deyə nazir qeyd edib.

Sahil Babayev: "İxtisaslı işçi qüvvəsinin xüsusi çəkisi 35 %-dən çox deyil"

"Ölkədə hər il əmək bazarına təxminən 100 mindən çox gəncin daxil olması əmək qabiliyyətli əhalinin, o cümlədən gənclərin layiqli məşğulluğunun təmin olunması deməkdir". Bu sözü Əmək və Əhalinin Sosial Müdafiəsi Naziri Sahil Babayev "Azərbaycan Karyera İnkişaf Forumu"nda çıxışı zamanı deyib.

O bildirib ki, əmək bazarına ilk dəfə daxil olan şəxslər bir çox hallarda öz peşə və ixtisaslarına uyğun iş tapmaqdə çətinliklərə rastlaşırlar: "Digər tərəfdən ixtisaslı işçi qüvvəsinin iqtisadi fəal əhalidə xüsusi çəkisi 35 %-dən çox deyil".

Nazir Prezident İlham Əliyevin tapşırıqlarına uyğun olaraq əmək bazarının inkişafı, aktiv məşğulluq proqramlarının genişləndirilməsi üçün atılan addımları diqqət etməlidir.

Dövlət Sərhəd Xidmətinin (DSX) hərbi helikopterin qəzaya düşməsi ilə bağlı cinayət işi davam edir. Hadisə nəticəsində 14 nəfər həlak olub, 2 nəfər xəsəret alıb. Faktla bağlı Baş Prokurorluğun İstintaq İdarəsində Cinayət Məcəlləsinin 352.2 (uçuş və ya uçuşa hazırlıq qaydalarını pozma ehtiyatsızlıqdan iki və ya daha çox şəxsin ölümünə səbəb olunduqda) və digər maddələri ilə cinayət işi başlanıb.

Olayla bağlı müxtəlif fikirlər səslənməkdədir. "Yeni Müsavat" Media Qrupunun rəhbəri Rauf Arifoğlunun təqdimatında TV Müsavatın efirində yayımlanan "Dərin Təhlil" verilişində deputat Razi Nurullayev deyib ki, rəsmi qurum təmsilçilərini tez-tələsik "bu, adı bir qəzadır, düşəndə partladı" rəyi tələskənlik idi və doğru deyildi: "Bu gün Azərbaycan elə bir vəziyyətdədir ki, ölkəmizə qarşı

oluna bilər. İstər Rəşad Atakişiyevin məsələsində, istərsə də Sitalçayda və Şixovda baş verən aviahadisələrdə bizi doğru-dürüst məlumat verilməyib. Bizim "qara qutu"nun Rusiyada oxunmasına qarşı olmağımız inamsızlıqdan irəli gəlir. Texnikanı Rusiya istehsal edib və ola bilər ki, həmin texnikada hansısa boşluq olub. Məsələn, Mi-17 helikopterlərinin ən zəif cəhəti onların sağ burun hissəsindən güclü külək tutanda pilot üçün ciddi idarəetmə problemi yaranmasıdır. Bunu istehsalçı da bilir. Pakistan, Hindistan və Rusyanın özündə də baş verən qəzalarda bu amil müzəyyən rol oynayıb. Bu məsələyə Rusiya tərəfi aydınlıq gətirməyib". Üzeyir Cəfərov deyib ki, "qara qutu"nun oxunması üçün Rusyanın Kazan şəhərinə göndəriləməsi haqda təsdiq olunmamış xəbər var: "Bu məsələ sona qədər araşdırılmalıdır. Helikopterin mərhum pilotu Füzuli Cavadovla dispetçerin

rin mühərrrik, hidravlika, hündürlük, bütün cihazlar və digər hissələrin necə işləməsini fiksə edir".

"Azərbaycan Rusyanın hərbi təyyarə və helikopterlərini alır və istsmar edirsə, "qara qutu"ları oxuyan cihazları niyə almır" suallına Üzeyir Cəfərov belə cavab verdi: "Qara qutu"ların şifrəlməsi üçün xüsusi avadanlıq lazımdır. Belə avadanlıq Azərbaycanda yoxdur. Azərbaycanda "qara qutu"ları ümumi olaraq oxuya bilən laboratoriya var. Amma həmin laboratoriyanın imkanları dərin təhlil, analiz aparmaq üçün yetərli deyil".

Bəs həmin laboratoriyanın geldiyi ilkin qənaət açıqlanıbmı? Ötən müddət ərzində açıqlanmayı idimi?

Üzeyir Cəfərov: "Mən də o qənaətdəyəm ki, mütləq mənada ictimaiyyətə açıqlama verilməli idi ki, insanlarda bir şübhə, nara-

«Bu, nə birincidir, nə sonuncu, «qara qutu»ların oxunması haqda çox ciddi şəkildə düşünməliyik...»

terror da ola bilər, təxribat da. Burada da biz əslində bunların hamisina yaşıdagımız proses-lər zamanında yanaşma-lyıq".

Helikopter qəzası ilə bağlı son durum necədir? "Qara qutu" oxunubmu? "Qara qutu"ların helikopterin istehsal edildiyi ölkədə oxunması doğru addımdır mı?

"Belə bir hadisənin baş verəsi təsəssüf hissi doğurur. Bütün şəhidlərimizə Allah rəhmət eləsin".

Bunu dekabrın 6-da keçirilən brifinq zamanı baş prokurorun böyük köməkçisi, ədliyyə müşaviri Mahir Abbasov deyib.

"Dövlət Sərhəd Xidmətinə məxsus hərbi helikopterin qəzaya uğramasından dərhal sonra istintaq qrupu hadisə yerinə gedib. Mürəkkəb bir hadisə olduğuna görə, müxtəlif ekspertizalar təyin edilib. Hadisənin səbəbləri ilə bağlı əlavə məlumat veriləcək", - o bildirib.

M. Abbasovun sözlərinə görə, "qara qutu"nun harada işlənməsi ilə bağlı məlumatlar açıqlana biləməz: "Ancaq "qara tutu" üzərində iş gedir".

Hərbi ekspert Üzeyir Cəfərov deyib ki, "qara qutu"ları heç bir halda Rusiyaya göndərmək olmaz: "Bundan öncə baş verən hadisələrdə də "qara qutu"lar Rusiyaya göndərilər. Lakin oradan "qara qutu"larla bağlı düzəməlli məlumat verilməyib. Hesab edirəm ki, "qara qutu"nun oxunması üçün 3-cü bir ölkəyə göndərilməsi daha doğru olar. Yalnız bu halda hərtərəfli və obyektiv araştırma təmin

söhbətləri diqqətlə incələnəlməlidir. Sağ qalan pilot Ramin Ədilovla

hatlıq qalmasın. Ən azı pilotların arasındakı danişiq, pilotlarla dispetçerlər arasındaki dialoqla bağlı ictimaiyyətə açıqlama verilə bilər. Mən də o fikrəyəm ki, Azərbaycan Külli miqdarda vəsait xərcleyib hərbi təyyarələr, helikopterlər alırsa, həmin texnikaların "qara qutu"larını oxuyan avadanlıqları da almalıdır. "Qara qutu"ların oxunması haqda çox ciddi şəkildə düşünməliyik, avadanlıq alıb, mütəxəssislər cəlb etməliyik. Çünkü belə qəzələr nə birincidir, nə də sonuncudur. Nə qədər ki, ordu var, insan amili var, belə hadisələrdən kimsə siyortalanmayıb. Biz bu haqda ciddi düşünməliyik. Bu gün düşünməsək, gələcəkdə daha pis vəziyyətdə ola bilərik.

DSX-ya məxsus helikopterin texniki nasazlıq üzündən baş verəsi ehtimalı var. Belə bir halda "qara qutu"nu istehsalçıya yollayıb oxunmasını təmin etmək istəyimiz qəribə deyilmə? O baxımdan ki, istehsalçı texniki nasazlığı boynuna alsı, faktiki olaraq istehsal etdiyi texnikanın yararsızlığını etiraf etmiş olur" suallına isə Cəfərov belə cavab verdi: "Ölbəttə ki, kimsə öz ayrıntı turş demir. Əgər Rusiya tərəfi qəzanın texniki nasazlıq üzündən baş verdiyini aydınlaşdırısa belə, bu məsələni ört-basdır etməyə çalışacaq. Çünkü Mi-17 ən çox tələbat olan helikopterdir. Bu helikopteri dünyaya satırlar".

Hərbi ekspert deyir ki, helikopterlərdə 2 "qara qutu" olur: "Adı "qara qutu" olsa da, əslində həmin qutular narincı rəngdə olur. Onlardan biri pilotlar, dispetçer məntəqəsi arasında olan danişqaların yazılıması, digəri isə helikopte-

Erməni mediası: "Ölkəmizdə əsgər qarışqa kimi yoxa çıxa bilər"

Ermənistən mediası ölkədə əsgərlərin yoxa çıxmasının artıq adı hal aldığı yazdı. KİV-lər bir müddət önce itkin düşən hərbçi barədə hələ də informasiya olmamasını müəmmalı məqam kimi qiymətləndirirlər.

- Noyabrın 16-da, Zəngəzurda atışma gedən vaxt bir müqaviləli əsgərin- Vahe Manukyanın itkin düşməsi barədə məlumat vermişdi. Yeri gelmişkən, "Hraparak"ın redaksiyasına zəng edən Manukyanın qardaşı bildirib ki, həmin əsgər məlum hadisələrdən 5 gün əvvəl- hərbi xidməti başa vurduqdan sonra yoxa çıxbı.

"Onunla danışandan sonra çıxıb getdi və bundan sonra əlaqə saxlaya bilmirik. Müdafiə Nazirliyinə zəng etdim. Deyirlər ki, axtarışlar gedir. İnsan Hüquqlarının Müdafiəsi Ofisi və s. aidiyəti qurumlara da müraciət etmişik. Bizim üz tutduğumuz yerlərdə yeni heç bir məlumat verilmir. Hər gün zəng edirik, telefonu söndürürlər. Həyat yoldaşı hərbi hissəyə getmişdi. Deyirlər ki, burada da yoxdur" - itkin hərbçinin qardaşı bildirib.

Sayt yazarı ki, bu gün yenidən əsgərin həyat yoldaşı ilə əlaqə saxlayıblar.

- Öyrəndik ki, hadisədən təxminən bir ay keçməsinə baxmayaraq hərbçi hələ də tapılmayıb, Müdafiə Nazirliyi "gözləyin"dən başqa heç ne demir.

Məqalə müəllifi gileyənlərə qeyd edir ki, Ermənistanda insan qarışqa kimi yoxa çıxa bilər.

Tural Tağıyev

Erməni spiker: "Mənim üçün erməni əsir yoxdur"

Ermənistən parlamentinin sədri Alen Simonyan Azərbaycanda saxlanılan erməni məhkumlarla bağlı qalmaqallı açıqlama verib. Yerli media Simonyanın videosunu yayaraq spikeri ifşa edib.

Görüntülərə əsasən hansısa rəsmi qəbul zamanı Simonyan məhbus problemini ən azı iki nəfərlə müzakirə edir. Telefonda baş verənləri ləntə alan şəxs isə susur.

Simonyan deyir: "Bu məhbusların, əsgərlərin məqsədi nə idi?"

Həmsöhbət: "Vətən'i qorumaq".

Simonyan: "Bağışlayın, bəlkə mən özümü bir az səhv ifadə edirəm, amma düşünürəm ki, bu məhbuslar artıq yoxdurlar. Onlar mənim üçün mövcud deyilər. Terrorçular təyyarəni qaçıranda İsrail onlara danişiq aparmır, həmin təyyarəni vurur. Bu məhbusların kim olduğunu bilirsinizmi?"

Həmsöhbət: "Bunu sizdən eşitmək istərdim".

Simonyan: "Bu adamlar silahlarını yerə ataraq qaçıb, meşədə azanlardı. Mən bu barədə ictimaiyyətə danişə bilmərəm. Sizə maraqlı deyilmi ki, məhbusların valideynləri niyə indi fəal görünmürlər? Çünkü onlar əsgərlərin fərarilik etdiyini bilirlər. Silahlarını atıb qaçırlar və əsir düşdülər".

Tural Tağıyev

Azərbaycan Respublikasının
Medianın İnkışafı Agentliyi

İctimai və dövlət maraqlarının müdafiəsi

Son bir ildə baş verən hədəslər ölkəmizdə dövlət maraqlarını ictimai maraqlardan xeyli öne çıxarıb. Beləki, 44 günlük Vətən Müharibəsi və ondan əvvəl baş verən hadisələr, Azərbaycan xalqının təxii qələbəsi cəmiyyətdə vətənpərvərlik, dövlətçilik və azərbaycanlıq hissələrini istər-istəməz qabardı. Bu proses ağırılı itkilerlə müşayət edilsə də, Azərbaycan xalqı bu dönmədə mənəvi baxımdan çox şey qazandı. Söyügedən mərhələdə xalqımızın qazandıqlarını gələcəkdə yenidən itirməməsi üçün biz nəzərəçarpan boşluqları doldurmağa çalışmalıyıq.

Hələ 44 günlük müharibədən əvvəl Azərbaycan cəmiyyətinin bir vətən savaşına tam hazır olduğu açıq-aydın görünürdü. Bu işgal altında olan torpaqlarımızın azad edilməsi uğrunda xalqımızın savaşmağa hazır olduğu barədə formalasalan ictimai rəydə özünü çılpalığı ilə göstərirdi. Onminnlərlə vətəndaşımız həmin vaxt orduya yazılmış üçün müraciət etdi. Bununla yanaşı bölgelərdə və paytaxtda torpaqlarımızın işğaldan azad edilmesi tələbi ilə mitinqlər keçirildi. Bütün bu sosial sıfarişin nəticəsi isə Vətən Müharibəsinə getirib çıxardı. Ordumuzun zəfəri isə bu hissələri bir qədər gücləndirdi - belə də cəmiyyət üçün unudulmuş dövlət maraqları yenidən aktuallaşdı. Bütün bunlar çox gözəl tendensiyadır və biz bu tendensiyani uzun-uzadı mədh edə bilərik. Amma daha çox fayda bu istiqamətdə nəzərə çarpan zəif nöqtələrimizə, zəncirlər dərtilərən qırılan həlqələrə diqqət yetirməkdədir.

Bu dövlət bizim - Azərbaycan vətəndaşlarının olduğundan onun maraqları orada olarken xalqımız o maraqların doğrulmasına cəhd göstərməlidir. Azərbaycan cəmiyyətində bu əsasən beledir.

diğimiz dönmədə baş verənlər əsasən İranla bağlı oldu.

Hamiya bəlli dir ki, Azərbaycanın inanlı vətəndaşlarının böyük əksəriyyəti özünü şəhəriyətə mənsub hesab edir. Dünyada şəhərinin mərkəzi kimi isə İran İslam Respublikası tanınır. Azərbaycan şəhərlərinin böyük əksəriyyəti İranı ən müqəddəs varlıq kimi qəbul edir və bir çox hallarda onun maraqlarından çıxış edir. Bir ay əvvəl İranla Azərbaycan arasında yaşanan gərginlik zamanı bunun təzahürləri göz önüne çıxdı.

Ocaq Nicat ağanın bütün ölkəni bürüyən «ocaqları» Azərbaycanda nə işlə meşğul olur? Bəli, bu ocaqların təbliğatı ilə zəhərlənmiş şəhərlər İran Azərbaycanı tehdid edərək, məhz öz dövlətinin deyil, İran dövlətinin mənəfələrini müdafiə edən mövqə ortaya qoyurdular. Düzdür, qarşılurma kluminasiya nöqtəsinə çatmamış İran öz səhvini ba-

dən öz xeyrimizə faydalananardıq. Azərbaycan dövləti öz dini ideologiyasına yenidən baxmalıdır. Biz nə qədər israr etsək ki, din dövlətdən ayrıdır, o dövlətdən ayrı olan din insanların şüuruna təsir edə bilir. Ölkəmizin bütün şəhərin alimlərinin, molla və ülamələrin hamısı İran dini ideologiyasının yetirməsidir. Dünyada hər bir dövlətin dini ideologiyasının nüvəsində özəl dövlətçilik maraqları gizlədilib. Bəzən bu ideologiya nüvəsində yerləşdirilmiş dövlətçilik ideologiyası hətta dinin təməl ehkamları ilə belə ziddiyət təşkil edir. Amma buna baxmayaraq, dövlət onu təbliğ edir.

Bu baxımdan Azərbaycan dövlətinin da İslam dininin təməl prinsiplərinə dayanan xüsusi dini ideologiyası formalasmalıdır. Bu gün belə bir ideologiyanın hələ də formalaslaşmaması Azərbaycan dövlətinin maraqlarına xələf getirir. Artıq müstəqilliyimizdən 30 il

Ümumiyyətlə, dövlət maraqlarının qorunması sistemi elə qurulmalıdır ki, vətəndaş istənilən halda düşünülmüş şəkilde öz dövlətinin maraqlarını qorumağa cəhd göstərsin. İran olmasın, ləp qardaş Türkiye olsun, vətəndaş istənilən halda öz ölkəsinin dövlət maraqlarını seçməlidir. Bu məsələyə təsir edən kifayət qədər çoxsaylı faktorlar var. Bu yazıda biz yalnız dini ideologiyanın sözügedən məsələyə təsirlərini Azərbaycan timsalında aydınlaşdırmağa çalışdıq.

Bu gün dövlət orqanları hansısa informasiyaları dövlət maraqlarına zidd sayır, buna qarşı mübarizə metodları barədə düşünür. Lakin Azərbaycandakı dini ideologiyanın dövlət maraqlarına vura biləcəyi zərbə barədə düşünülənlər çox azdır. Bəlkə də düşünülənlər var, hətta hökumət də bu istiqamətdə işlər həyata keçirir. Lakin idealoji işin tezliklə bəhrə verməsini

Azərbaycanın özəl dini ideologiyası formalasmalıdır

Dini təriqətlər dövlət mənafeyinə zərbə vura bilən potensiallardan biri kimi

lardır və ümumi istiqamət düzgün götürülübsə, zaman axarında gelişmələr bu kiçik

şa düşdü və geri çekildi. Amma, hər halda biz bir cəmiyyət, bir xalq və dövlət ola-

keçib, əhalisinin 90 faizi özünü müsəlman hesab edən bir dövlətin özəl dini ideolog-

neqativləri asanlıqla aradan qaldırıb. Lakin köklü problem ondan ibarətdir ki, hər hansı bir ideologiyanın təsiri altında vətəndaş öz dövlətinin deyil, yumşaq desək, onun dövlətinə rəqib olan dövlətin maraqlarından çıxış edə. Çox təessüflə qeyd etmək istərdik ki, buna bənzər meyiller Azərbaycan dövlətinin gərgin anlarında özünü bürüza verdi.

Sözügedən problem, əslində potensial olaraq iki dövlətlə bağlı inkişaf edə bilir - Rusiya və İran. Amma son nəzər sal-

raq dövlətinə qarşı duran dövlətin müdafiəsinə qalxan fərdlərimiz barədə düşünməliyik. Bu heç də o anlama gəlmir ki, biz həmin vətəndaşlarımızı cəzalandırıbmışıq. Biz müəyyənən dövlətinə qarşı duran dövlətin maraqlarını müdafiə etməyə çalışır? Onu bu yola vadar edən nedir?

Bu sualların cavabı o qədər də mürəkkəb deyil. Belə də İran dövlətinin yerinə biz de olsaq, belə əlverişli şərait-

iyası hələ də formalasmayıb. Bunun üçün, əlbəttə, ölkə dindarları arasında dini məktəbin yaradılması məsəlesi qoyulmalıdır və ölkənin ilk müstəhidləri yetişməlidir. Bu gün Azərbaycan şəhərlərinin 90 faizi İran müstəhidlərinə iqtida edir (inanır). Həmin müstəhidlər

dən biri Azərbaycan dövlətçiliyi əleyhinə fətva versə, bu ölkədə ciddi narahatlılığı getirib çıxara bilər. Ona görə də, Azərbaycan hökuməti bu istiqamətdə cəhdlerini daha da intensivləşdirməlidir. "Ölkənin dini ideologiyası yenidən qurulmalıdır!"

Akif Nəsirli

**Yazı Azərbaycan
Respublikası Medianın İnkışafı
Agentliyinin maliyyə dəstəyi
ilə çap olunub**

Almanyanın yeni hükümeti, çok güman ki, ölkənin silahlı qüvvələrini modernləşdirməyə və NATO-ya dəstək verməyə davam edəcək. Bu arada gələcək xarici işlər naziri Annalena Berbok Çinə qarşı sərt mövqə tutacağını açıqlayıb. Eyni zamanda, hakim koalisiyadakı ziddiyətli parçalanmanın nəzərə alsaq, Berlinin Moskva və Pekinlə kompromis tapmağa çalışan Angela Merkelin kurşundan çıxa bilib-bilməyəcəyi tam aydın deyil.

Bu barədə "The Times" neşri yazır. Qəzet yazır ki, əgər 25 il əvvəl "Simpsonlar"dan olan bağban Villi fransızları "qorxaq qurbağapərəstlər" adlandırmışdı, indi o, müasir almanlar haqqında heç də tərifli tonda danışmazdi.

NATO müttefiqləri, xüsusən də ABŞ uzun müddətdir ki, Almanyanın müdafiə üçün kifayət qədər vəsait ayırmak vəzifəsini yeriñe yetirməməsindən şikayətlərin. Həqiqətən də, bəzi beynəlxalq təlimlər zamanı hərbçiləri bir tankın lüləsini süpürge çubuğu ilə evəz etmək məcburiyyətində qalan və texnologiya çatışmazlığından ciddi eziyyət çəkən al-

az olsa da, xarici siyaset məqsədlərinə ÜDM-in 3%-ni xərcləmək öhdəliyi var. Üç hakim partiya da Çinle bağlı siyasetlərini ABŞ-la kordinasiya etməyi öhdəsinə götürüb.

Bu həftə Yaşlı Partiyasının həmsədri və gələcək xarici işlər naziri Annalena Berbok bunun praktikada necə görünə bileyəcəni göstərək Çinə barışmaz bir signal göndərdi: Almaniya nəinki 2022-ci ilde Pekində keçiriləcek Qiş Olimpiya Oyunlarının beynəlxalq boykotuna qoşulmağa hazırlıdır, həmçinin Al-ni Çin hökumətinə qarşı mübarizə aparmaq üçün onun iqtisadi gücündən istifadə edəcəyinə inandırmağa çalışıb iller. "Biz avropalılar real əhəmiyyətimizi kiçitməməliyik. Biz dünyanın gücündən çox onun hərəkətsizliyindən qorxuram".

Sintyan kimi məcburi əməyin çox olduğu bölgələrdən mal qəbul etməkdən imtina etsək, bu, Çin kimi ixrac yönümlü bir ölkə üçün böyük problemə çevriləcək. Biz avropalılar vahid bazarımdan rıqaq kimi istifadə etməkdə daha fəal olmalıyıq", - deyə o, bəyən edib.

Hətta Almanyanın xarici siyasetinə şübhə ilə yanaşan analitiklər də Berbokun bu bəyanatından təsirləniblər. Onların tə-

"Wandel" komponentinin üstünlüklerinə diqqət yetirsək, işləyə bilər. Bununla belə, indiyədək diqqət "Wandel"ə deyil, Handelə yonəlib. Mən həqiqətən ümid edirəm ki, Berbok və Şolts xarakter nümayiş etdirəcək və əhəmiyyətli irəlidiyiş əldə etmək üçün bu rıqaqlardan istifadə edəcək", - deyə Benjamin Tallis bildirib.

Əlbəttə ki, belə kurs dəyişikliyi Almanyanın bir çox müttefiqlərini sevindirirdi. Uzun illər qonşuları onun həm Al-nin idleri, həm de dünya səhnəsində önemli oyunçu olacağına əminliklə ümid edirdilər. Xüsusən də Polşanın keçmiş xarici işlər naziri Radoslav Sikorski bu haqda belə demişdi: "Mən Almanyanın gücündən çox onun hərəkətsizliyindən qorxuram".

Birləşmiş Ştatlar üçün Almaniya Avropada nüvə arsenalının yerləşdirilməsi üçün sadəcə elverişli yer deyil. Amerikalılar üçün Almaniya ABŞ-in Avropa, Yaxın Şərqi və Şimali Afrikadaki hərbi əməliyyatlarını dəstəkləyən əsas kommunikasiya və logistika mərkəzidir. Bayden administrasiyası da hesab edir ki, Almaniya Avropanın müdafiəsində daha fəal iştirak edə bilər ki, ABŞ Şərqi Asiy-

hatlıqlar var. Berborkun bütün cəsarətli təşəbbüslerinə baxmayaq, SDP-nin ehtiyatlı açıqlamalarından sonra əslində onun rolunun ikinci dərəcəli olacağı ortaya çıxı bilər. Üstəlik, koalisiyadakı kulis danişqaları ilə tanış olan mənbənin fikrincə, ola bilər ki, Berbok ehtiyat kürsüde özündən razı otursa da, Şolts ümumiyyətən Merkelin kursunu davam etdirərək Rusiya və Çinlə köhnə barışdırıcı ritorikaya sadıq qalacaq.

Digər ekspertlər Şoltsun koalisiyasında üç çox fərqli partiya arasında ideoloji parçalanma perspektivindən narahatdırılar. Üstəlik, hətta onun öz SDP üzvləri de bir sıra məsələlərdə tez-tez fərqli fikirlərə malikdirlər. Baxmayaraq ki, bu gərginlik seçkilərə qələbə ilə azaldılsa da, balayı bitdikdən az sonra bu fikir ayrılıqları yenidən daxili münəqşiyətə çevrile bilər. Tallis də bu narahatlıqları bölüşür. Onun fikrincə, gələcək hökumət həddindən artıq ciddi ziddiyətlərdən əziyyət çəkir, buna görə də o, ABŞ və onun tərəfdəşəlarının etibarlı müttefiqi-ne əvvələ biləməyəcək.

Bu arada Almanyanın özü də son illərdə nəzərəçarpacaq dərəcədə dəyişib. 2015-ci ildən bə-

Üçüncü Dünya müharibəsi başlayır?

"Raketlər atılsa, təyyarələr bombalasa..."

Rusiya Ukrayna münasibətlərində gərginlik pik həddə çatıb. Qərbin təhdid xarakterli xəbərdarlıqlarına baxmayaq, rəsmi Moskvanın geri çəkilməkden israrla imtina etməsi tərəflər arasında müharibə ehtimalını daha da artırır. Analitiklər hərbi əməliyyatların başlaması təqdirdində, Üçüncü Dünya müharibəsinin qaçılmaz olduğunu iddia edirlər.

"Azerbaycan Politoloqlar Klubu"nın rəhbəri Nadir Şəfiyev bildirib ki, qlobal olmasa belə, lokal hərbi toqquşmalar baş tuta bilər: "Rusiya tarixində həmişə bu cür dalğanmalar olub. XIX əsrin ovallarında çar Rusiyası həm İran və Osmanlı ilə müharibə aparır, həm Avropanı İşveç, Polşa ilə müharibə şəraitində idi. İkinci Dünya müharibəsi başlayan ərafdə Adolf Hitler də oxşar siyasetdən istifadə edirdi. O vaxtı da Hitler keçmiş Çexoslovakianın Sudet vilayətində yaşayan almanların hüquqlarını müdafiə edir, Avstriyada alman hüquqlarının bərpasına can atır. Beləliklə də, tədrizən yavaş-yavaş dünyani müharibəsinə sürükldi".

Politoloq vurgulayıb ki, indi dünya keçmişin dönyası deyil: "Amma maraqlar dəyişməyib. Düşünürəm ki, bugünkü Cən Bayden-Vladimir Putin görünüşündən çox şey asılı olacaq. Rusiya ilə dil tapmaqdan başqa yol yoxdur. Tarix göstərir ki, Rusiya ilə qarşıdurma artanda, ümumiyyətlə, totalitar-avtoritar bir rejimlə qarşıdurma olarkən həmin ölkələr başqa yol tapırlar. Çünkü bu gün Rusiyani blokadaya əlsalar, nüvə silahları malik olan Rusiya özünü doğrudan tərəfdən olaraq "udmağ" başlayacaq. Rusyanın yaşamaq üçün başqa variantı yoxdur".

N. Şəfiyev əlavə edib: "Inanmirəm ki, Aİ və ABŞ yenidən Gürcüstan ssenarisinin təkrarlanmasına imkan versin. Digər tərəfdən, Ukrayna hazırda nə qədər zəif olsa da, ukraynalılar kifayət qədər döyüşkən xalqdır. Ukrayna xalqı İkinci Dünya müharibəsində SSRİ-yə onlarla general və marsallar verib. Onlar da nasist Almaniyası üzərində qələbədən sonra böyük nailiyyyətlər əldə ediblər.

Düşünürəm ki, Putin o qədər düşüncəsiz insan deyil ki, müharibəyə başlasa, bu dərəcə açıq müdaxiləyə keçin və bununla qurtarsın. Əgər Ukrayna orazisini raketlər atılsa, təyyarələr bombalasa, bu dəfə Ukrayna Gürcüstan ssenarisindən nəticə çıxarıraq, Rusyanın şəhərlərini və digər böyük ərazilərini vura bilər. Belə olan halda müharibə geniş miqyas ala bilər, həmçinin, Rusyanın daxilində böyük nərazılıq, qarışılıqlı, qarşıdurma baş verər".

"Hərbi eskalasiyalar lokal şəkilli olacaq. Bu, fikrimcə, sadəcə əzələ nümayisidir. Bildiñiz kimi, Rusyanın sarhəddə qoşular saxlaması milyonlarla dollar vəsait hesabına başa gəlir. Bir məsol var: "İtə deyirlər, niyə hürürsən? Deyir, qorxudaram. Deyirlər bəs, niyə quyuğu bulayrasan? Deyir, çünki özüm də qorxuram". İndiki durum da belədir. Bilmək olmır nə olacaq. Rusiya elə bir dövlətdir ki, ondan baş açaq çötindir. Orada müharibəyə başlamaq üçün nə parlamentin razılığı tələb olunmur. Bir adamın əmri kifayət edir", - deyə siyasi analitik vurğulayıb.

Rafiq MÜSLÜMOV

"Böyük gözənləntilər"

Qərb Almaniyaya "Rusiya təcavüzü"nə qarşı dayaq kimi ümid edir

man silahlı qüvvələri uzun müddət gülüş obyektinə çevrildi.

Xarici siyaset məsələlərinə gəlince, Almanya hökumətinin təqdimələri Berlinin Rusiya və Çinə ince yanaşmasını alman biznesinin maraqlarını qorumaq üçün uzaqgörən cəhd kimi qiymətləndirirlər. Eyni zamanda Böyük Britaniya və Polşa "Şimal axını-2" qaz kəmərinə Rusiya prezidenti Vladimir Putinin Almanyanın icazəsi ilə Avropanın tam mərkəzine sancıçı geosiyasi rüqəq kimi baxır.

Olaf Şolts və onun Sosial Demokrat Partiyası (SDP) sentyabr ayında Bundestaq seçkilərində qalib gələndə bir çox müşahidəçilər ən pisini gözəylərdi: ehtiyatlı Merkel ruhlu siyaset və radikal pasifizm və ABŞ-ə etimadsızlıq arasında çabalayan koalisiya daxilində parçalanma. SDP-nin sol qanadı daha əvvəl ABŞ-ı Almaniyadan soyuq müharibədən bəri orada olan 20-ye yaxın nüvə başlığını çıxarmağa çağırılmışdı. Sosial demokratların yeni partnəri Yaşlı Partiyası da "Nüvə Silahından Azad Almaniya" şəhəri ilə kampaniya aparırdı.

Bununla belə, Şolts hökumətinin keçən həftə ortaya çıxan programı bu təhlükələrdən uzak oldu. Amerikanın nüvə silahları yerində qalacaq və almanlar çox güman ki, onları daşıya bilən köhne Tornado təyyarələrinin donanmasını əvəz edəcəklər. Almaniya ordusunu ən azı müəyyən qədər modernləşdirir. Koalisiya sazişi NATO-ya minnətdarlıqlıdan da yan keçmir. Eyni zamanda müdafiə bütçəsində spesifiklik

əccübü haqlıdır: Berlin onilliklər ərzində Wandel durch Handel (ticarət vasitəsilə dəyişiklik) yanaşmasının tərefədarı olub. Bu da Berlinin Çin kimi ticarət tərefəsləri ilə iqtisadi əlaqələrinin sonda onların daha çox Almanyanın özüne oxşamasına getirib çıxarácaq.

Lakin Merkel və onun seləflərinin izlediyi bu siyaset ciddi dəyişikliklərə deyil, ticarətin artmasına səbəb oldu. Şoltsun rəhbərlik etdiyi yeni koalisiya Pekine qarşı nəzərəçarpacaq dərəcədə sərt mövqə tutdu - ən azı kağız üzərində. Xüsusi, blokun program sənədində Çin "sistemi rəqib" kimi təsvir edilir; sənəd həmçinin Çinin insan haqları pozuntularını pisleyir və Tayvana dəstək sözələrini ehtiya edir.

Bu kontekstdə Hertie məktəbinin təhlükəsizlik siyaseti üzrə eksperti Benjamin Tallisin fikrincə, Berbokun bu cür barışmazlıq ritorikası "sıcırayış" ola bilər. "Bu gözəldir. Əindi getdikcə daha çox deyilir ki, Wandel durch Handel (ticarət vasitəsilə dəyişiklik) yalnız

aya daha çox diqqət yetirsən.

Bununla belə, indiyə qədər nə Almaniya hökuməti, nə də Almaniya ictimaiyyəti ölkənin böyükliyünə və beynəlxalq öhdəliklərinə uyğun gələn rolu öz üzərinə götürməyə çox həvəslə deyil. Xüsusi keçən il aparılan sorğulardan birinə görə, almanların 60%-i ölkənin silahlı qüvvələrinin hücumu məruz qalan NATO müttefiqini müdafiə etmək üçün göndərilməli olduğuna inanır. Diger bir sorğu gösterdi ki, almanların 82%-i ABŞ və Çin arasında rəqabət kontekstində Almanyanın neytrallığının tərefəridir.

Bəzi ekspertlər Şoltsun vəziyəti deyisi bileyəcən inanırlar. Məsələn, Merkeli götürek: o, 2005-ci ildə vezifəyə başlayanda Çinə qarşı daha sərt xətt tutacağını bildirmiş və hətta Dalay Lama ilə görüşmüştü. Lakin Pekin belə siyasetin onun hökuməti üçün cavabsız qalmayacağı ilə hədəlikdən sonra Merkel geri çəkilməyə məcbur oldu. Yeni xarici işlər naziri ilə bağlı da oxşar nara-

ri onun hərbi xərcləri tədricən ÜDM-in təxminən 1,6%-nə çatıb. Fransızlar Malidəki kontingentini çıxarmağa başlayanda Böyük Britaniya kimi, Almanya sülhəramılları da oranı tərk etdi. Eyni zamanda alman əsgərləri Öfqanistani tərk etsələr də, bu addımı həvəssiz atıdalar.

Simvolik dəyişikliklər də var. Cəmi bir neçə həftə əvvəl Berlin Öfqanistandan qaydan alman qoşunlarının şərəfinə məşəl paradi keçirdi; bu, qədim Prussia ənənəsidir, lakin onun Üçüncü Reynxin heyəzivə əiddi hərəkətə xatırlatması o qədər də xoş assiasiya doğurmadi. Eyni zamanda bir müddət əvvəl bundesver avtobus dayanacaqlarında və metro stansiyalarında ordu silralarına qoşulmağa çağırın vərəqələr asmağa başladı. Ötenlikli vəziyyətə görə almanların 57%-i NATO haqqında müsbət fikirde idi.

Bununla belə, Şolts və tərefəslərinin Merkelin kursunu həqiqətən davam etdirib-ətdirməyəcəyinə dair şübhələr hələ də güclü olaraq qalır. Bu, əsasən həm Çinlə son müqavilələr, həm də "Şimal axını-2" mövzusu ilə bağlıdır. Sonuncuya gelinçə, qaz kəmərinin adı koalisiya sazişində qeyd belə olunmayıb. Eyni zamanda qazın qiymətinin və enerji tələbatının artması fonunda "yastılların" layihənin engellənə bileyəcən dair ümidi tükəndən asılı vəziiyyətə düşüb. Başqa sözlə, iqtisadi maraqların sərt reallığı nəcib idealları üstələyərək arxa-da qoyur.

Miraslan

(əvvəli ötən sayımızda)

VII YAZI

Bəqərə surəsinin nüzul ortamı, mövzu və mesajları

- insanların cənnətə girməsinə səbəb olan ən ənəmlı əməl uca Allahdan çəkinmək (təqva) və gözlə olaqadır; (Tirmizi, Birr, 62)

- Allah Rəsulu: "İslam açıq, iman isə qəlbədə (gizli) olar", - buyurmuş, sonra da əlini qəlbinin üzərinə qoyaraq iki dəfə təqva buradadır demisişdir; (İbn Hanbel, III, 134)

- Allah Rəsuli buyurur: "Bir-biri-nizə həsəd etməyin! (Qiyməti arturmaq üçün) müştərini qızışdırmaq! Bir-birinizə kin bəsləməyin! Bir-birinizə arxa çevirməyin! Heç biriniz başqasının satışı üzərindən (ikinci bir) satış həyata keçirməsin! Qardaş olun, ey Allahn qulları! Müsəlman müsəlmanın qardaşıdır. Ona zülm etməz, onu köməksiz qoymaz, ona xor gözlə baxmaz. Təqva məhz buradadır" (Müslim, Birr, 32) (Allah Rəsulu qəlbini göstərmüşdür);

- müsəlman qardaşına xor gözlə baxmaq pis əməl olaraq bir şəxsə yətər. Hər müsəlmanın qanı, mali, namusu müsəlmana haramdır; (Müslim, Birr, 32)

- Allah Rəsuli buyurur: "Şübhəsiz, ən çox təqvalı olanınız və Allahu ən yaxşı təqyanınız mənəm"; (Buxarı, İman, 13)

- O, bu dünyada nemətlərinə meyil etməmiş, ən çox təqvalı olmayı sevmişdir; (İbn Hənbəl, VI, 69)

- dünyaya rəğbat göstərmə ki, Allah səni sevsin, insanların sahib oluduqlarına rəğbat göstərmə ki, insanların səni sevsin; (İbn Məcə, Zühd, 1)

- üstünlük təqvidadır; (İbn Hənbəl, V, 411)

- Allah Rəsuli səfərə çıxmış istəyən bir insana belə dua etmişdir: "Allah səni təqva ilə ruziləndirsən!"; (Tirmizi, Dəvət, 44; Darimi, İstizan, 41)

- Allah Rəsuli Ondan nəsihət istəyənə buyurmuşdur: "Sənə Allahdan qorxmağı tövsiyə edirəm, dinin əsası (canlı) budur"; (Təbərani, əl-Mucəmul-Kəbir, II, 157)

- təqvalı insan sahib olduğu nəmatin haqqını verər; (İbn Hənbəl, V, 372)

- "İnsanların ən xeyirlisi Qurani-Kərimi ən çox oxuyan, ən təqvalı olan, yaxşılığı ən çox əmr edib, pişlikdən ən çox çəkindirən, qohum-əqrəbasının qayğısına ən çox qalandır"; (İbn Məcə, Ticarət, 1; İbn Hənbəl, VI, 432)

- təqva yolu sımsıx sarıl, bütün xeyirləri özündən toplayan xüsusiyyət təqvidür; (Süyuti, II, 62)

- təqva dinin yarısıdır; (Beyhəqi, Şuəbul-iman, IV, 382)

- təqva uca Allahın yardımına yol açar; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 302-303)

- təqva cəhənnəmdən qurtuluşa vəsilidir; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 303)

- insan təqva üçün dua etməlidir; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 327)

- təqva rüziyə vəsilədir; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 303)

- insanların ən xeyirlisi təqvalı olandır; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 324)

- təqva sıxıntılarından qurtuluşa vəsilədir; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 303, 557)

- təqva və yaxşılıqda yardımlaşın; (Riyazüs-salihin, c.II, s. 28, 40-50, 198)

- təqvanın əsası şübhəli şeylərdən qaçmaqdır; (Riyazüs-salihin, c.III, s. 482)

Irfan düşüncə sisteminə bağlı olan alimlər təqva anlayışını bu ölçülərlə tanıtmışlar:

- təqvanın həqiqəti uca Allaha itat etdərək Onun əzabından qurtulmaqdır;

- təqvanın əsli onca şirkən, sonra pis və günah olan işlərdən, sonra da

günah ehtimalı olan əməllərdən qorunmaq, sonda da faydasız halalları tərk etməkdir;

- təqva insani uca Allahdan uzaqlaşdırın hər şeydən qaçmaqdır;

- təqva uca Allahın iradəsi ilə qulun iradəsinin ahəng (uyum) içində olmasıdır;

- insanın təqva sahibi olmasının üç dəlili var: əldə edə bilmədiyi nemətə bağlı təvəkkülə sarilar, qazandığı nemətə bağlı riza halında olar, əldən qazandığı nemətərlə bağlı səbir göstərir;

- dənya insanların əfəndisi səxavəti olanlar, axırət insanların əfəndisi təqvalı olanlardır;

- həyat qəlibi təqva ilə döyünen insanın həyatıdır;

- təqvanın bir zahiri, bir də batini var: zahiri uca Allahın qoyduğu sinir-

"(Musa) da bizim Rəbbimiz hər şeyə yaradılışını verən (hər şeyi yaradan), sonra da (yaradıqlarına yaradılışına uyğun yolu göstərəndir dedi)" (Taha, 20/50)

a) "yol tapmaq"

"O daha necə əlamətlər yaratdı. Onlar ulduzlarla da (hansi yoldan gedəcəklərini) taparlar" (Nəhl, 16/16)

e) "doğrunu tapmaq"

"Onun taxtını tanımayaçağı bir hala gətirin, görək taniyacaqmı, yoxsa tanımayanlar arasındamı olacaq" (Nəml, 27/41)

f) "hədiyyə"

lı olanlara) doğru yolu göstərmək üçün nazıl edildi, bu kitablar qorunularla ilahi rəhbərlilikdir.

Hüda/hidayət açıq olan, doğru yolu tapan, rəhbərən dəildir. Elə bir dəildir ki, insanı doğru yola qovuşdur.

Əl-Hüda insanı arzuladığı məqsədə qovuşdur, o, nurdur, qaranlıqları yox edər, o, bələdçidir, insanı azmaqdən qoruyar.

Qurani-Kərim hidayətdir, hidayətin qaynağıdır, hidayət Onunla mümkündür.

Hüda qəlbə yerleşən imandır, qul onu istəyər, uca Allah yaradar.

Zəməxşəri deyir ki, ayədə "müttəqilərə hidayət rəhbəridir" deyilir. Müttəqilər hidayətə qovuşmuş insanlardır. O halda, ayə niyə bu biciimdə nazıl olmuşdur? (Yəni hiday-

haqqa doğru yönəldər" (Təğabun, 64/11).

- uca Allah hidayətə qovuşanları axırtda cənnətə qoyar: "Biz onların (cənnət əhlinin) ürəklərindəki kin-küdürü çəkib çıxardıq. Onların (qaldıqları yerin) altından çaylar axar. Onlar deyərlər: "Bizi buraya gətirib çıxaran Allaha həmd olsun! Əgər Allah bizi doğru yola yönəltməsəydə, biz doğru yolu tapa bilməzdik. Həqiqətən, Rəbbimizin elçiləri haqqı gətirmişlər!" Onlara: "Etdiyinəmələrə görə varis olduğunuuz Cənnət budur!" - deyə müraciət ediləcəkdir" (Əraf, 7/43; Rağib əl-İsfahani, Müfrədat, s. 538).

Alimin dediyi budur: uca Allah insanın hidayətə qovuşması üçün ona ağıllı vermiş, kitablar və elçilər göndərmiş, lütf etmiş, bu imkanlar-

BƏQƏRƏ SURƏSİNİN MESAJLARI

lari pozmamaq, batini (içi) ixtisas və niyyətdir;

- qazancı təqva olanın əldə etdiyi nemətin dillə ifadəsi mümkün deyil;

- müttəqisi (təqva sahibi) Ibn Sırın kimi olar: o, bir kərə qurx kür yağı almış, xidmətçisi küplərin birindən bir siçan olusğu çıxarılmışdır. Ibn Sırın siçanın hansı kürdən çıxdığını sorusunu, xidmətçisi bilmədiyini söyləmişdir. O, bütün küplərin yağıını yera boşaltmışdır;

- rəvayət olunur ki, Bəyazid Bistami dostu ilə birlikdə bir məkanda paltarını yuyur. Dostu deyir ki, izin verin, paltarınızı bu bağın divarından asın. Bistami izin vermir, başqasına aid divardan paltar asılmaz deyir. Dostu deyir ki, o halda, izin verin, paltarınızı bu ağacın budagından asın. Bəyazid razılaşır, ağacın budagi qırılar cavabını verir. Dostu israr edir, izin verin paltarınızı otların üstüne sərim. Bəyazid yenə razılaşır, ot heyvanları qidasıdır deyir. Sonda kürzini Günsərə çevirir, yaş paltarını da kürzini sərər, paltarın bir torzəni quryununca o biri torzəni çevirir; (Kuşeyri risalesi (həzırlayan, prof.dr. Süleyman Uluağaoğlu, İstanbul, 1991, s. 243-247)

- təqva rüziyə vəsilədir; (Beyhəqi, Şuəbul-iman, IV, 382)

- təqva uca Allahın yardımına yol açar; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 302-303)

- təqva cəhənnəmdən qurtuluşa vəsilidir; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 303)

- insan təqva üçün dua etməlidir; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 327)

- təqva rüziyə vəsilədir; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 303)

- insanların ən xeyirlisi təqvalı olandır; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 324)

- təqva sıxıntılarından qurtuluşa vəsilədir; (Riyazüs-salihin, c.I, s. 303, 557)

- təqva və yaxşılıqda yardımlaşın; (Riyazüs-salihin, c.II, s. 28, 40-50, 198)

- təqvanın əsası şübhəli şeylərdən qaçmaqdır; (Riyazüs-salihin, c.III, s. 482)

Irfan düşüncə sisteminə bağlı olan alimlər təqva anlayışını bu ölçülərlə tanıtmışlar:

- təqvanın həqiqəti uca Allaha itat-

etdir; "Səbəa məlikəsi Belkis": "Mən (indi) onlara bir hədiyyə ilə elçi göndərim, baxaq elçilər (hansi nəticə) ilə döndəcəklər", - cavabını vermişdir" (Nəml, 27/35; Qeyd: "hidayət" sözünün daha geniş anamları üçün bax: Mehmet Okuyan, "Çok anlamalılkı bağlamında Kur'an sözlüğü", İstanbul, 2015, s. 833-837)

Ayədəki "müttəqilər üçün hidayət" ("hudan ilə-muttəqin") ifadəsinə "hidayətə qovuşanlar üçün təqva qaynağıdır" kimi anlamamalıyıq: "... İfadədə hidayət təqvanın deyil, təqva hidayətin alt yapısı (əsası, bünövrəsi) olaraq təqdim edilir, yəni təqva hidayətin səbəbi, hidayət təqvanın nəticədir..."

Hidayətən öncəki təqva "məsuliyət əxlaqı"dır.

"Məsuliyət əxlaqı" deyər, "məsuliyət əxlaqı" və "məsuliyət əxlaqı"dır. Hidayət arzu edilən şeylərə qovuşdur, vasitələri qəti/dəqiq göstərmədir, doğru yolu tanıtmaq, yol işaretərinin anlamını izah etməkdir, yeni maarifləndirmə işidir, həqiqəti açıqlamaqdır. Hidayətin ziddi dələlətdir (azmadır).

"Hidayət" sözü ilə eyni kökdən olan sözlerden biri də "had"dır, "hayat tərz", "hal", "gediş" anamları var. Allah Rəsuli buyurur: "Sözünən doğrusu Allahın kitabıdır, yollarınən ən gözəli də Məhəmmədin yoludur (hədyu Muhammed)" (İbn Hənbəl, III, 310).

Qurani-Kərimdə hüda/hidayət ilə vəhşi arasında sıx bağ var: "Ey insanlar, sizə Rəbbinizdən bir öyüdənəsət, ürəklərdə olaңa (cahalət, şəkk-sübəhə, nüfaq) bir şəfa, məməmlərə hidayət və mərhəmət (Quran) gəlməsidir".

"Onu (İslamı) bütün dirlərdən üstün etmək üçün öz elçisini hidayət və haqqı dirlər gəndərən Odur..." (Təvbə, 9/33).

Böyük İslam alimi Rağib əl-İsfahaniyə görə, uca Allahın insanı hidayətənənələşməsi dörd mərhəməde gerçəkələşir:

- hidayət insana yol göstərən ağıllı biliyi ifadə edir. Bu hidayət insana verilmişdir: "(Musa): "Rəbbimiz hər şeyə öz xilqətini verən, sonra da ona doğru yolu göstərəndir", - dedi" (Taha, 20/50).

- uca Allah Qurani-Kərimi nazıl edərək, elçi seçərkən insanları hidayətə dəvət etmişdir: "Biz onları əmrimizdə (insanları) doğru yola gətirən imamlar etdik" (Ənbibiya, 21/73).

- hidayət uca Allahın insana lütufidür: "İman gətirib yaxşı işlər görənlərin Rəbbi (onları)... hidayətə qovuşdur" (Yunus, 10/9). "Kim Allaha iman gətirəsə, (Allah) onun qəlbini

Bəqərə surəsinin nüzul ortamı, mövzu və mesajları

ətdə olanlara hidayət istəmeyin anlanımı nedir?): "Bu, sənin hörmətli bir insana: "Allah səni əziz qulsın, sənən güc və qüvvə versin, sənə ikram etsin", - tərzindəki cümlənə bənzəyir. Sən bu cümlənlə o insanda var olan şeyin sabit olmasına, artmasına, davam etməsinə istəyirsin. Eyni ölçü Fatihə surəsinin bu ayəsində də var:

"Bizi doğru yola yönəlt!" (Doğru yolda olanlar doğru yol istəyirlər - doğru yolda olmaq ənəmlidir. İmam Okuyan, "Çok anlamalı

"Bölge dövlətlərinin siyasi elitaları arasında yüksək səviyyəli anlaşmalar əldə edilib. Yeni perspektivdə bu dəhlizin açılacağına ümidi bəsləyə bilərik. Xatırladım ki, uzun müddətdir Türkmenistan qazının İran və ya Xəzər dənizi üzərindən Qərbe çıxarılması məsəlesi problem olaraq qalırdı. Nəhayət, Tehranın türkmən qazının İran, bundan sonra Azərbaycan üzərində çıxarılması ilə bağlı Bakıyla razılığa gəlməsi göstərir ki, bölgədəki nəqliyyat dəhlizlərinə fərqli baxışlar formalasılır. Ümumən bölge dövlətləri arasında iqtisadi məsələlərlə bağlı anlaşmalar nə qədər yüksək səviyyədə olarsa, bu da regionda dayanıqlı sülh və sabitliyin olmasına öz töhfəsinə verə bilər".

Politoloq Elşən Manafovun müsahibəsini təqdim edirik.

- Soçi görüşündə bölgədəki kommunikasiyaların açılması ilə bağlı növbəti anlaşma imzalandı. Bundan sonra en qisa vaxtda bu yöndə konkret açıqlamanın olacağı bildirildi. Rusiya Prezidenti Vladimir Putin də öz əksində dəhlizlərin açılacağını bildirərək, İrəvan təkəd edir ki, bununla bağlı anlaşma yoxdur. Belə olan təqdirdə nəzərdə tutulan dəhlizlər necə açılacaq?

- Soçi'də əldə edilmiş anlaşma müsbət dəyişdirilməlidir. İlk növbədə, Azərbaycanın haqqı mövqeyi Bakı və İrəvan arasında

dövlətinin ismarişləri əsasında baş verir. Çünkü həmin dəhlizlərin açılması Rusiya və İranın bölgədəki təsir imkanlarının artması demək olacaq, bölgə dövlətləri arasında əməkdaşlığın yeni mərhələyə daxil olmasına şərait yaradacaq. ABŞ isə bu proseslərdə hegemon rol oynaması isteyir. Buna görə də, ABŞ yenidən ATƏT-in Minsk qrupunu dırçaltmeye ve bununla "Qarabağın statusu" məsələsinə yeni impuls verməyə çalışır. Bununla erməni cəmiyyətinin diqqətini cəlb edəcəyini düşünürəm. Bütövlükde, Ermənistən-Rusya münasibətlərində yaranıa bilecək problemlər və ya erməni cəmiyyətində anti-Rusiya ovqatının güclənməsi ABŞ-in maraqlarına cavab verir.

- Bəs Rusiya sülhəramıtlarının yerləşdiyi ərazilərdəki erməni qanunsuz silahlı qüvvələrinin çıxarılması haqda niyə danışmur? Rusiya üzərinə götürdüyü öhdəliyi niyə yerinə yetirmir?

- Əslində, həmin öhdəliyi Ermənistən rəhbərliyi Azərbaycan və Rusiya qarşısında öz üzərine götürüb. Moskva razılaşmasının şərtlərindən biri de budur ki, erməni tərefi Ağdam, Laçın və Kelbecərdəki öz işgalçi qüvvələrini çıxardıdan sonra digər ərazilərdəki qoşunları da çıxarılmı və bu haqda qərar qəbul edilmelidir. Amma biz hələlik Ermənistənin belə bir addim atmadığını görürük. Əslində, erməni qoşunlarının oradan çıxarı-

länməsinə yol verməmək üçün Qarabağ məsələsindən istifadə etmək fikrində olacaq. Əslində, bu problem həm Rusiya, həm də Qərbe bölgə uğrunda mübarizənin konturlarıni cizməgə imkan verir. Ən azı Azərbaycanın qəlebesi nəticəsində bölgədə yaranmış yeni geosiyasi reallıqlar Rusiyanın maraqlarına cavab verir. Bu baxımdan, Rusiya bu kimi məsələlərin həllində Azərbaycanın da yox, beynəlxalq hüquq normalarının yanında olmalıdır. Bele olan təqdirdə biz həmin məsələlərin həlli istiqamətində konkret addimlər atılmalıdır.

- ABŞ-in fəallığı da diqqətdən yayınır. Az qula hər gün Vashingtondən Bakıya telefon zəngi gəlir. Son olaraq, ABŞ dövlət katibinin köməkçisi Karen Donfrid Xarici işlər naziri Ceyhun Bayramova zəng etdi. Bundan əvvəl isə Bayramov amerikalı hömkarı Entonu Blinkenlə görüşmüştü. Baka ABŞ-in bu fəallığında maraqlıdır, ümumən bu, proses hənsi formada təsir göstərəcək?

- ABŞ-in fealiyyəti anlaşılanlıdır. ABŞ bölgədəki yeni geosiyasi reallıqları qəbul etməyərək, bunları deyişdirməye çalışır. Amerikada anlamamış deyillər ki, bu reallığı Azərbaycan yaradıb. Bu reallıqların deyişdirilməsində Azərbaycanın yetəri qədər imkanlarının olduğunu da ABŞ tərəfindən nəzəre alınır. Buna görə da ABŞ həm bu, həm də bölgədəki yenili geosiyasi reallıqlarla bağlı məsələlərdə

Ukraynanı nə gözlayır, müharibə olacaq mı?

"Altı atom stansiyası var..."

Ukrayna ictimaiyyəti Qərb kütləvi informasiya vasitələrinin nəşrləri və Rusiya da daxil olmaqla, siyasetçilərin, hərbiçilərin və ekspertlərin qarşısında müharibə barədə bəyanatları fonunda gərgin vəziyyətdə gözləmədədir. Sıravi vətəndaşlar bunu ciddi qəbul etmirlər və Rusiya ilə genişmiqyaslı müharibəyə inanırlar, digər bir hissə - siyasetçilər və hərbiçilər gələn ilin əvvəlində Rusiyanın təcavüzünü mümkün hesab edirlər. Bu barədə ukaynali siyasi icmalçi və jurnalist Roman Çaykovski açıqlamasında bildirib.

"Sədə xalq vəziyyəti lazımlı qıymətləndirmir. Bunu adekvat qəbul etmək lazımdır, səhv baha başa gələ bilər. Lakin hökumət və parlamentin böyük hissəsi təhlükəni dörə edirlər", - ekspert qeyd edib.

Ukrayna ordusunun vəziyyəti və silahlanması barədə sualın cavabında Çaykovski deyib ki, ordu kifayət qədər güclüdür və Krimin itirilməsindən sonra vaxt hədər yere getmeyib. "Hərbiçilər deyirlər ki, biz təcavüzü dəf etməyə hazırlıq", - o qeyd edib.

Eyni zamanda əger bütün sərhəd boyunca raket silahlarından və bombardmanlardan istifadə edilməkle genişmiqyaslı təcavüz olarsa, qarşı durmaq çətin olacaq. "Ancaq Moskvada başa düşməlidirlər ki, Ukrayna ərazisində altı atom stansiyası var. Onlardan biri belə bombalanı nə baş verər? Bu, təkcə Ukraynaya yox, Rusianın özü nə və bütün Avropaya böyük ziyan vuracaq", - Çaykovski deyib.

Kiyevdə hesab edirlər ki, gözlənilmədən Rusiyanın hərbi müttəfiqinə çevrilən Lukaşenkonun mövqeyi də müəyyən dərəcədə menfi rol oynayıb. Müharibə olarsa, Belarus sərhəddindən də hücum gözləmek lazımdır.

"Rusyanın məqsədi nədir?" sualının cavabında şərhçi deyib ki, Putin bu və ya digər səviyyədə SSRİ-ni yenidən yaratmaq məqsədini gizlətmir. "Bu, Ukraynasız mümkün deyil, hətta Rusiya digərlərini birləşdirəsə belə, orada azlıq olacaq, bu isə Moskvada elan edilmiş "Rus dünyası" ideyasına ziddir", - Çaykovski deyib.

"Rusya Kiyevdən Krim və Donbasın itirilməsini etraf etməyi tələb edərək müharibə ilə şəntaj edir" fikirleri nə dərəcədə doğrudur? Bu sualın cavabında Çaykovski deyib ki, bu, mümkün ssenarilərdə biridir. O, Kremlin böyük dövlət kimi dünyada öz çekisini və rollunu gücləndirməyə can atlığı istisna etmır.

Daha bir ssenari Kiyevi Qerbən öz döndərməyə, Avropa İttifaqı və NATO-ya can atmaqdan imtina etməyə məcbur etməkdir. Son zamanlar Ukrayna cəmiyyətinin bir hissəsi Moskvanın bu məsələdə nəzərliliğini nəzərə almağın tərəfdarıdır.

"Lakin cəmiyyətin böyük hissəsi Avropa İttifaqı və NATO ilə yaxınlaşma kursunun dəyişməz qalması tərəfdardır. Bu əhval-ruhiyyə bundan sonra da qalacaq? Bu, bir çox halda Putin-Bayden görüşünün nəticələrinən və kollektiv Qərbin gələcək addimlərindən asılı olacaq", - Çaykovski vurğulayır.

Amma Ukrayna hakimiyyətinin Moskvanın şanta-jina güzəştə gedəcəyini və Qerbən öz döndərəcəyini güman etsək belə, bu, Ukrayna daxilində sabitliyi pozacaq, şərhçi hesab edir.

Çaykovski Qərbin mövqeyilə bağlı sualın cavabında deyib ki, heç kim illüziyalara qapılmış, lakin Ukraynada Qərbin siyasi və qismən hərbi dəstəyinə inanırlar. Bu, ilk növbədə Amerikaya aiddir. "Biz başa düşürük ki, NATO bizim yerimizə savaşmayıcaq, amma 2014-cü ildə Krimda bizimlə baş verənlər bir daha olmayacaq.

"Onu da başa düşürük ki, Rusiyada imperiya əhval-ruhiyyəsi üstünlük təşkil edir və bu ölkə hər zaman aqressiya mənbəyi olacaq və mümkün olan hər şeyi əla keçirməyə çalışacaq. Hakimiyyətdə kimin olmasından asılı olmayaraq, bu dövlətin təbiieti belədir", - Roman Çaykovski fikrini yekunlaşdırır.

ABŞ oyuna girir: Azərbaycanla bağlı yeni konturlar çizilir

gedən danışçıqlarda moderator olan Rusiya tərəfindən anlayışla qəbul edilir. Yeni Rusyanın özü de Azərbaycanın mövqeyinin beynəlxalq hüquq normalarına istinad etdiyinin mahiyyətinə varır. Nəzərəalsaq ki, Rusyanın Ermənistənə qarşı ciddi təsir və təzyiq riçəqləri var və təbi ki, Moskva bu məsələdə həqiqətən israrlı və səmimi olsa, yaxın gələcəkdə həmin dəhlizin açılacağı ilə bağlı gəlismələrin şahidi olacaq. Şübhəsiz ki, bu dəhlizin açılması bölgənin iqtisadi baxımdan rentabilitiyyətin təmin edilməsi ilə bağlı Rusyanın özünün de maraqlarına cavab verir. Bu dəhlizin açılması, Rusyanın Ermənistənə birbaşa ticari və iqtisadi əlaqələrinə, o cümlədən bu ölkədə hərbi bazalarının təminatı ilə bağlı məsələlərə müsbət təsir göstərməlidir.

Bu gün Rusyanın Ermənistənə birbaşa quru əlaqəsi yoxdur. Rusiya Ermənistəndəki hərbi bazalarının təminatı çox bahə başa gələn aviasiya reysləri vasitəsilə həyata keçirir. Gürcüstanla münasibətlərinə problemləri də nəzərə alıqda, Rusyanın nə üçün bu dəhlizin açılmasında belə maraqlı olduğunu anlamaq olar. Eyni zamanda, bu dəhlizin açılmasında bölgə dövlətlərinin de maraqlarına cavab verir. Türkiye və Rusiya arasında əldə edilmiş müəyyən razılaşmalar var. Bu dəhliz Türkiyənin Azərbaycan və digər türk respublikaları ilə birbaşa əlaqələrinin qurulması və münasibətlərinin fərqli müstəvəyə keçirilməsi baxımdan öz müsbət töhfəsini vermelidir. Daha qlobal baxımdan isə, bu dəhliz Böyük İpək Yolunun evvelki əhəmiyyətinin bərpə olunmasına anlaşımdan qəbul edilməlidir.

Bölgə dövlətlərinin siyasi elitaları arasında yüksək səviyyəli anlaşmalar əldə edilib. Yeni perspektivdə bu dəhlizin açılacağına ümidi bəsləyə bilərik. Xatırladım ki, uzun müddətdir Türkmenistan qazının İran və ya Xəzər dənizi üzərindən Qərbe çıxarılması məsəlesi problem olaraq qalırdı. Nəhayət, Tehranın türkmən qazının İran, bundan sonra Azərbaycan üzərindən çıxarılması ilə bağlı Bakıyla razılığa gəlməsi göstərir ki, bölgədəki nəqliyyat dəhlizlərinə fərqli baxışlar formalasılır. Ümumən bölge dövlətləri arasında iqtisadi məsələlərlə bağlı anlaşmalar nə qədər yüksək səviyyədə olarsa, bu da regionda dayanıqlı sülh və sabitliyin olmasına öz töhfəsinə verə bilər.

Güman edirəm ki, Ermənistənə rəhbərliyinin bu ziddiyyəti davranışları Nikol Paşinyanın hakimiyyətə getirmiş Soros və ABŞ dərin

ması, Qarabağ məsələsinin tam mənada Azərbaycanın ərazi bütövlüyü çərçivəsində həlli üçün imkanların yaranması demək olacaq. Çünkü orada erməni qüvvələri olmayıacaq təqdirdə, erməni icmasının en qisa vaxtda Azərbaycan vətəndəşləşini qəbul edərək, onun konstitusiyası və qanunlarına tabe olacağı şəxsizdir.

Görünür ki, bölgənin lideri dövləti Azərbaycanın müstəqil siyaset yürütməsinin qarşısına sədd çəkmək və onunla lazım olan təhdid və hədə dilində danışmaq üçün istər Qərb, istərsə de Rusiyadakı bəlli dairələr bu məsələnin gündəmdə qalmasına maraqlıdır. Razılaşın ki, Qarabağ mənəqəşesi SSRİ-nin çökdürülməsi üçün Qərb tərəfindən düşünülmüş geosiyasi layihə idi. SSRİ rəhbərliyinin, yaxud Qorbaçov və onun yaxın etrafının zamanında bu məsələnin həlli üçün lazımi addımlar atmaması, sonradan Sovet İttifaqının çökmesine gətirib çıxardı. Yeni bu problem metastaz və SSRİ-nin digər bölgələrində etnik zəmində başlayan mənəqəşelerin qarşısını almaq mümkün olmadı. Beleliklə, Qərb SSRİ-ni çökdürmək üçün irəli sürdüyü bu layihəni reallaşdırıa bildi.

Hesab edirəm ki, bu istiqamətdəki addımları Ermənistənə rəhbərliyi atmalıdır. Belə bir addim atmayıcağı təqdirdə də, Azərbaycan Ermənistənən bu şülaqlığına üzən zaman dözməyəcək. Prezident İham Əliyevin təbirincə deşək, "Dəmir yumruq" yerindədir. Bunu erməni siyasi istibləşmenti də bilməmiş deyil. Bölgədə maraqları olan dövlətlər de bu gücün mahiyyəyinə varırlar. Güman edirəm ki, Rusyanın özü de bölgədə növbəti qarşılıklı deyilsə, öz imkanları daxilində Ermənistən hakimiyyətinə təsir göstərib, bu istiqamətdə qarşaların qəbul edilməsinə getmeli dir.

Yenə də deyirəm ki, Ermənistəndəki siyasi rəhbərlik qərbyönümlüdür. Qərbin özü de Rusyanın bölgədəki nüfuz dairəsinin geniş-

Azərbaycanla əməkdaşlığı üstünlük verəcək. Bu istiqamətdə də fəaliyyəti gücləndirəcəyini düşünürəm. Digər yandan, ABŞ bilir ki, Avropanın enerji bazarında Rusyanın çəkisi yetəri qədər artıb. Rusiya "Şimal axını 2" kəmərinin çəkilməsindən sonra yeri gələndə neft-qaz strategiyasında Avropa dövlətlərinə qarşı təsir vasitəsi kimi istifadə edə bilir. Bu baxımdan, Rusyanın Avropanın işlərinə doğru genişləndikdən mədaxilesinin qarşısını almaq üçün Azərbaycan kimi nehəng enerji resurslarına malik olan dövlətlərə münasibətlər bugünkü dönyanın və Avropanın enerji təhlükəsizliyi kontekstində qurmalıdı. ABŞ-in siyasi istibləşməsi də bunu bilir. Baxmayaraq ki, Azərbaycan özünün milli təhlükəsizlik maraqlarından çıxış edərək, Rusiya ilə ikitərifli münasibətlərə böyük onəm verir, bununla belə xarici siyasetində çox-pəktrli xətt qalmaqdadır. Bu da indiki şəraitde Azərbaycana müstəqil xarici siyaset yürütməsinə təmin edəcək xətdir.

Bütün bunları nəzərə alıqda, perspektivdə ABŞ-Azərbaycan münasibətlərinin genişləncəyi də istisna deyil. Əgər ABŞ indi de Əfqanistanda milyardlarla dollar hacmində vəsait artırırsa, bu o deməkdir ki, Vashington hələ de Əfqanistandən və Mərkəzi Asiya ilə bağlı maraqlarından geri çəkilməyib. Yenidən bu bölgəyə qayıtmaq üçün tranzit potensialına malik Azərbaycanın bu imkanları həmişə ABŞ tərəfindən götür-qoy edilir. Üstəgəl, İran ərazisindən məlum qaz kəmərlərinin çəkilməsi ilə bağlı Azərbaycanın mövqeyi Amerikanın diqqətindən yayınmalıdır. Azərbaycanın burada razılığı olmasaydı, türkmen qazının Avropaya çıxarılması məsələləri həlsiz galacaqdır.

"Qazprom" indiyədək Türkmenistan-dan qaz istədiyi qiymətlərlə alıb Avropa satırı. Şübə etmirmə ki, Türkmenistan qazının Azərbaycan üzərindən çıxarılması məsələsində Rusyanın da razılığı var. Yeni ele bir anlaşma əldə olunub ki, burada Rusyanın da maraqlarına ciddi ziyan daymasın. Bir sözə, ABŞ Azərbaycanın geniş tranzit imkanlarına malik olmasının mahiyyətinə həmişə varır. Buna görə də, hem bu bölgə, hem də Mərkəzi Asiya uğrunda mübarizə çərçivəsində Azərbaycanla əməkdaşlığın yeni konturları ABŞ tərəfindən çiziləcək.

Mənsur Rəğbətoğlu

O, bir ildə iki dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı adını alıb, 1969-cu ilin yanvar və həmin ilin oktyabr ayında. Hər iki qızıl ulduzu ona Leonid Brejnev şəxsnə təqdim edib. İkinci görüşləri isə daha maraqlı və daha "şən" keçib. Brejnevin kosmonavt Vladimir Şatalovla zarafları Siyasi Büri üzvlərini sözün əsl mənasında uğundurub.

1969-cu ilin oktyabr ayında Kremlde kosmonavt Vladimir Şatalovun kosmosa ikinci uğurlu uçuşunun şərəfənə tədbir təşkil olunub. Siyasi Bürio üzvlərinin, Mərkəzi Komitə katiblərinin iştirak etdiyi tədbirdə Brejnev qısa nitq söyleyib, daha sonra kosmonavt "Qızıl ulduz" medalını təqdim edib. Tədbirin rəsmi hissəsindən sonra baş katib şampan şərabı süzülmüş qədəhini qaldıraq Şatalova müracət edib:

- Vladimir Aleksandroviç, siz bu il artıq ikinci dəfədir ki, Kremlde olursınız. Biz heç Amerika prezidentlərini ilde iki dəfə Kremlde qəbul etmək həvəsində deyilik. Bu, o deməkdir ki, sizin SSRİ üçün xidmətləriniz olduqca böyükdür. Siz kosmosa tez-tez üçün ki, biz də tez-tez bir yere toplaşaq. Yoxsa məmurlarımız kabinetlərdə mürgüləməkdən yorulublar. Lazım olsa kosmosda sizə bir mənzil də verərik.

Mənzil söhbətindən sonra Brejnev üzünü Moskva şəhər partiya komitəsinin birinci katibi Viktor Qrişinə tutub:

- Viktor Vasilyeviç, mənzil

Bir ildə iki dəfə "qəhrəman" adı alan kosmonavt

məsələləri ilə siz məşğul olursunuz. Şatalov üçün yuxarılarda bir mənzil ayırın.

Qrişin bu zaraftan özünü itirməyib:

- Leonid İliç, kosmosda hakim partyanın Kommunist Partiyası olmasına şübhə etmirəm. Amma oranın birinci katibi mən deyiləm, buna görə də mənim səlahiyyətim daxilində deyil.

- Onda siz uçaşa hazırlaşın, mən siz kosmosda en yüksək vəzifəyə təyin edəcəm.

- Leonid İliç, biz məsələni yerdə də həll edə bilərik. Şatalova Moskvada yeni mənzil verməkə onun meşət şəraitini yaxşılaşdırarıq.

Həmin tədbirdə Vladimir Şatalova Moskvanın Kutuzov prospektində mənzil verilməsi məsəlesi deyil.

Viktor Qrişin sonralar yazdığı xatirələrdə həmin tədbiri belə xatırlayıb: "Kosmonavtların mənzil məsəlesi həmişə diqqətimizdə olurdu. Şatalova da yeni mənzilin verilməsi iki-üç aya həll olunacaqdı. Biz ona mənzil təklif etmişdik. Amma o, mehz Moskvanın mərkəzində ev istəyirdi. Şatalov Ulduz şəhərciyində mənzilə sahib idi. Ona görə də biz bu məsələdə çox da tələsmirdik. Həmin tədbir isə məsələni tezleşdirdi.

Brejnev Şatalova daha bir mənzil verib

Adətən Brejnevin əhvalı xoş olanda çox səxavətli olurdu. Bu görüşdə də onun kefi kök idi. Amma məni kosmosa "göndərməsi" bir müddət Kremlde əsl lətifəyə çevrilmişdi. Həmkarlarım tez-tez məndən soruşturular ki, kosmosda bağ evi, mənzil məsəlesi necə həll olunur..."

Beləliklə, Vladimir Şatalov ikinci "qızıl ulduz"la bərabər baş katibdən həm də mənzil də ala bilib.

Vladimir Şatalov 1927-ci ilde Qazaxstanın Petropavlovsk şəhərində anadan olub. Sonralar ailə Leningradada köçüb. Müharibə başlanğıcada o, 6-ci sinifdə oxuy-

ub. Məktəbli Şatalov bir neçə ay Leningradda müdafiə istehkamlarının qurulmasında iştirak edib. Daha sonra ailə Petropavlovskaya təxliyə edilib.

Orta məktəbi bitirdikdən sonra Şatalov əvvəlcə Kaçinskdeki təyyarəçilər məktəbində, daha sonra isə SSRİ Silahlı Qüvvələrinin Hərbi Hava Akademiyasında təhsil alıb. Bir müddət Odessa hərbi dairəsində aviasiya alayında xidmət etdi. 1963-cü ilde kosmonavtlar dəstəsinə qəbul edilib. Altı illik hazırlanıqdan sonra Şatalov birinci dəfə 1963-cü ilin yanvarın 14-də, ikinci dəfə həmin ilin oktyabrin

13-də, üçüncü dəfə isə 1971-ci ilin aprelin 22-də kosmosu fəth edib.

1971-ci ilin iyul ayında Şatalov SSRİ Silahlı Qüvvələri hərbi hava qüvvələrinin komandanının köməkçisi vəzifisine təyin olunub. 1987-ci ildən 1991-ci ilə qədər isə kosmonavtların hazırlıq mərkəzinin rəisi vəzifəsində xidmət edib.

Avgasiya general-leytenant rütbəsi daşıyan Şatalov 1972-ci ildə dissertasiya müdafiə edərək texnika elmləri namizədi elmi dərəcəsini alıb.

Bir neçə kitabın müəllifi olan Şatalov "Kosmosa gedə çətin yollar" kitabında öz tərcüməyi-halını qələmə alıb.

İlk baxışdan ciddi və sərt insan təsəssüratı yaranan kosmonavt çox mehriban, qayğılı və maraqlı bir şəxs olub. O, əsasən mədəniyyət və incəsənət xadimləri ile dostluq edib. Lev Leşenko, İosif Kobzon kimi tanılmışlar Şatalovun ailə dostları olublar.

Şatalovla Fidel Castro arasında da dostluq münasibətləri olub. Kuba lideri SSRİ-yə sefərində Şatalovla birlikdə balıq ovunda oynanıblılar, daha sonra Castro onun mənzilində qonaq olub.

Ağır müharibə illərində yaşamasına, həmişə fiziki gərginlikdə olmasına baxmayaraq Vladimir Şatalov uzun ömür sürüb. O, 2021-ci ildə, 93 yaşında vəfat edib. Kosmonavt hərbi şərəfle federal hərbi memorial qəbiristanlığında dəfn olunub.

Hitlerin, Stalinin ölümünü öncədən görən Vanqa

Onu güllələmək istəyiblər... dövlətə milyonlar qazandırıb

Qısa zamanda bütün dünyada tanınmağa başlayan Vanqa dövlət başçılarının da diqqətindən kənarda qalmayıb. Bir çox dövlət başçıları açıq, yaxud da gizli şəkildə Vanqanın yanında olublar, onun proqnozlarını eşitmək isteyiblər.

Vanqanın siyasi proqnozlara qarşı fikirlər birmənəli qarışınmayıb. Fakt odur ki, ona inananlar da, inanmayanlar da bu proqnozlara bigane qalmayıblar. Məsələn, bəzi amerikalı alimlər Vanqanın yazıları oxunmadan bir sənəd haqqında söylədiyi fikirlərin dəqiqliyini təsdiqleyiblər. Yəni, Vanqa bir sənədi oxumadan onun içindəkiler və həmin sənədin icrasının gələcək nəticələri haqqında fikir söyləməyi bacarıb. Bir çoxları isə bunu absurd adlandırb. Amma fakt odur ki, bu "bacarığına" görə ABŞ-in Mərkəzi Keşfiyyat İdarəesi Vanqanı "oğurlayıb" öz xidmətlərinə cəlb etmək haqqında da düşünüb'lər. Siyasi proseslər haqqında proqnozlar vermiş Vanqaya böyük problemlər yaradıb. Düzdür, bir müddət ona toxunmayıblar. Buna səbəb isə Vanqanın qardaşı Vasilin partizan hərəkatında olduğu zaman göstərdiyi qəhrəmanlıq olub. Məlum olduğu kimi, Bolqaristan 1941-ci il-

də Almaniya, İtaliya, Yaponiya ittifaqına qoşulub. 1944-cü ildə isə sovet ordusu ölkəni öz nəzarəti altına keçirib. Həmin ərefədə Vasıl şərq cəbhəsində körpünü partladaraq alman qoşunlarına böyük ziyan vurub, sonda isə faşistlər tərəfindən həbs edilərək güllələnib. Bu fakt Vanqanı bir müddət təzyiqlərdən qoruyub.

1945-ci ildə yeni hökumət üçün Vanqa əhalini çəşdiran, öz fəaliyyəti ilə qarşılaşılıq yaranan "mənfi element" sayılıb və o, həbs edilib. Araşdırmaçı İrina Nekrosova müəllifi olduğu "Vanqa - möcüzəvi şəfalar ve aydınlıq fenomeni" kitabında qeyd edib ki, məşhur görücüye Bolqaristan məhkəməsi ən ağır hökm, ölüm hökmü hazırlayıb. Amma bu dəfə də Vanqanı qeyri-adi bacarığı xilas edib. Belə ki, Bolqaristan sərhəd xidmətinin ali rütbeli zabiti məxfi qrifli qovuluğu sərhəddən keçirərən meşə ərazisində itirəndə Vanqaya müraciət olunub. Vanqa sənədlərin hansı ərazidə olduğunu dəqiqlikli söleyib. Bu hadisədən sonra onun haqqında olan məhkəmə işinə xitam verilib. Vanqanın bir çox proqnozları ya təsadüfdənmi, ya da qeyri-adi öngörürülük dənmi həqiqətən qeyrib. 1941-ci ilin yazında Vanqa nasibət rəhbərlərinə müraciət edib. O bildirib ki, Almanıyanın SSRİ-yə hücumu Hitlerin ölümlə nəticələnəcək sehv addımı olacaq.

Məşhur görücüün Stalin haqqında deydiyə sözər isə onu yenidən həbsxanaya saldırıb. 1952-ci ildə o, Stalinin ömrünə altı ay qaldığı haqqında fikir söy-

leyib. Vanqanın bu proqnozunu Stalinə çatdırıblar və bir neçə gün sonra o, həbs olunub. Bəzi versiyalara görə, Vanqanın həbsini Stalinin göstərişlə Lavrenti Beriya gerçəkliyədir.

Həqiqətən de Vanqanın Stalinin ölümü ilə bağlı verdiyi proqnozdən altı ay sonra sovet liderinin dəfnindən bir neçə gün sonra Vanqa azadlığı buraxılıb.

Vanqanın sonrakı həyatı sakitliklə ölübü. Kommunist rejiminin hökm sürməsine baxmayaraq, Bolqaristan Kommunist Pariyasının baş katibi Todor Jivkov Vanqanın xidmətlərini dövlət qulluğu reyesterinə salıb. Vanqanın qəbuluna düşmək istəyən yerli sakinlər 10 lev, xarici vətəndaşlar isə 50 dollar ödəyiblər. Bu xidmətlə Vanqa Bolqaristanın bütçəsinə 10 milyon ABŞ dollarından artıq vəsait köçürüb.

Todor Jivkovun özü də iki dəfə Vanqanın qəbulunda olub. Vanqa ona "sənin dostların öldürüləndə, sən zirzəmidə gizlənmişdin" deyəndə Jivkov təccübünü gizlədə bilməyib.

Qeyd edək ki, Vanqa 11 avqust 1996-ci ildə Sofiyada, "Lozinets" klinikasında onkoloji xəstəlikdən müalicə olunarken, döş nahiyyəsində yaranmış şişlərin cərrahiyə eməliyyatı vasitəsilə götürülməsindən imtina etdi. Dəfnindən sonra vəfat edib.

Ölümündən əvvəl Vanqa ona məxsus olan əmlaklarının dövlətə verilməsini vəsiyyət edib.

Təqdim edən: İlham Cəmiloğlu

